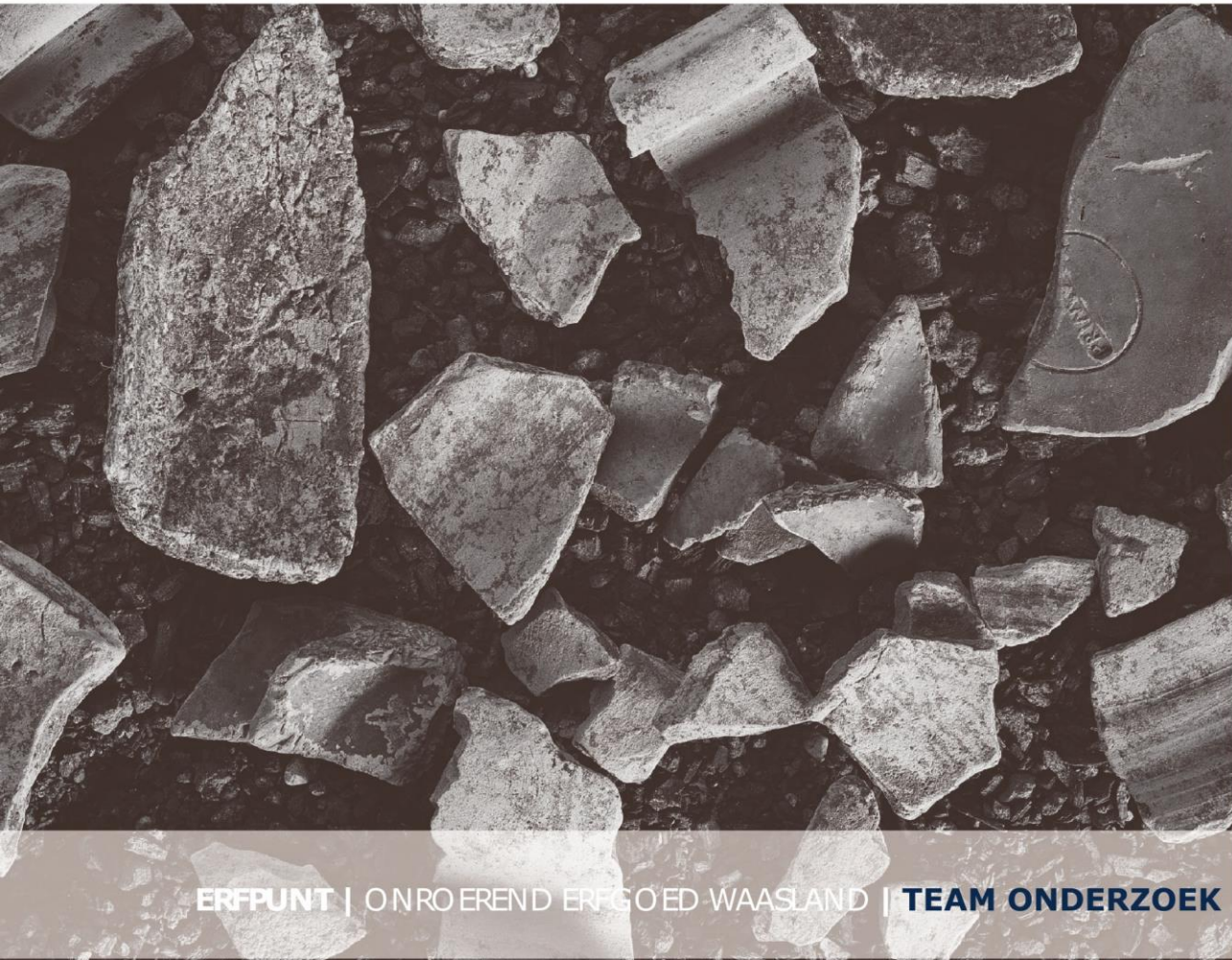

Archeologienota

Burcht – Willy Minnebostraat 2025

Bureauonderzoek

ERFPUNT | ONROEREND ERFGOED WAASLAND | **TEAM ONDERZOEK**

RAPPORT

Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek

307

Project

Burcht – Willy Minnebostraat 2025

Projectcode Agentschap Onroerend Erfgoed

2025A245

Uitvoerder project

Erfpunt – team Onderzoek

OE/ERK/IOED/2016/00006

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Auteur(s)

Rani Evaert, Thierry Van Neste

Wetenschappelijke begeleiding

Erfpunt - team Beheer

© Erfpunt – team Onderzoek, 2025

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - team Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Tel +32 (0)3 778 87 59

onderzoek@erfpunt.be

www.erfpunt.be

www.facebook.com/Erfpunt

<https://sketchfab.com/Erfpunt>

Inhoud

1.	Beschrijving van de uitgevoerde werken	1
1.1.	Verantwoording.....	1
1.2.	Administratieve gegevens	1
1.3.	Verstoorde zones.....	2
1.4.	Verwachting aangaande munitie	3
1.5.	Verontreinigde zones	3
1.6.	Archeologische voorkennis	3
1.7.	Omschrijving van de onderzoeksopdracht.....	3
1.7.1.	Juridische grond	3
1.7.2.	Opdracht.....	4
1.7.3.	Vraagstelling	5
1.7.4.	Randvoorwaarden	5
1.7.5.	Geplande werken en bodemingrepen.....	5
1.8.	Werkwijze en onderzoeksstrategie	15
2.	Assessmentrapport	16
2.1.	Beschrijving en motivering van methoden.....	16
2.2.	Assessment van het onderzochte gebied.....	16
2.2.1.	Situering van het projectgebied	16
2.2.2.	Historische beschrijving.....	23
2.2.3.	Archeologisch kader	43
2.2.4.	Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	50
2.2.5.	Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed	51
2.2.6.	Impact van de werken	52
2.2.7.	Afweging van de nood aan verder onderzoek	52
3.	Synthese	54
4.	Samenvatting.....	56
5.	Bibliografie.....	58

1. Beschrijving van de uitgevoerde werken

1.1. Verantwoording

Aan de Willy Minnebostraat, Wolfsbergstraat (voorheen Kloosterstraat) en Leo Verbeecklaan te Burcht (Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht) zullen twee appartementsblokken opgericht worden. In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door het team Onderzoek van Erfpunt. Het verslag van resultaten werd opgesteld door Rani Evaert, met medewerking van Thierry Van Neste.

1.2. Administratieve gegevens

Projectcode

2025A245

Wettelijk depot

ISSN 0778-3841

Betrokken actoren

Erkende archeoloog: Erfpunt (OE/ERK/Archeoloog/2016/00101)

Veldwerkleider: Rani Evaert

Assistent-archeoloog: Thierry Van Neste

Wetenschappelijke advisering: Erfpunt - team Beheer

Betrokken specialisten buiten Erfpunt: niet van toepassing

Vindplaatsnaam

Burcht – Willy Minnebostraat 2025

Provincie

Oost-Vlaanderen

Gemeente

Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht

Deelgemeente

Burcht

Plaats

Willy Minnebostraat, Wolfsbergstraat (tot 2024 Kloosterstraat), Leo Verbeecklaan

Toponiem

Willy Minnebostraat, Kerkenkouter (Popp)

Coördinaten (Lambert '72)

Noord: 210403,3277

Oost: 148299,929

Zuid: 210294,4024

West: 148209,0301

Kadastrale gegevens

Beveren-Kruikebeke-Zwijndrecht, Afdeling 14, Sectie A, percelen 289R, 289P en 289S

Kadasterplan: kaart 1

Topografische ligging

Kaart 3

Begindatum

15 januari 2025

Einddatum

6 februari 2025

Relevante termen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed

Typologie: bolle akkers, lagere scholen

Datering: Onbepaald, 20ste eeuw, 21ste eeuw

Gebeurtenis: bureauonderzoek, analyse digitaal hoogtemodel, kaartstudie, literatuurstudie, luchtfotografisch onderzoek, onderzoek van satellietbeelden

1.3. Verstoorde zones

Binnen het projectgebied was tot eind 2017 sprake van bebouwing. Het betrof de Sint-Wivinaschool die samenhang met het klooster op het belendend perceel ten oosten ervan. De leegstaande schoolgebouwen werden gesloopt in 2017/2018. Een inplantingsplan van de afbraak van het leegstaand complex verschaft bijkomende gegevens aangaande de precieze inrichting van het schooldomein (kaart 18).

Binnen de onderzoeksgrenzen waren verspreid vier afzonderlijke gebouwen en verhardingen aanwezig. De volledige oostelijke contour werd geflankeerd door een langwerpige gebouw met een totale oppervlakte van 834,59 m². Twee gebouwen met een oppervlakte van 58,56 m² en 163,7 m² bakenen de projectzone in het noorden af. Een bijkomend gebouw begeeft zich centraal langsheen de westelijke contour, een laatste schoolgebouw (198,74 m²) is te vinden in het zuiden van het terrein. De resterende ruimte was behoudens enkele versnipperde groenzones en geïsoleerde bomen verhard. Deze verharding strekt zich uit over een oppervlakte van 1 987,28 m². In hoeverre de verhardingen

schade hebben teweeggebracht aan de natuurlijke ondergrond en of de gebouwen al dan niet onderkelderd zijn, is niet geweten.

1.4. Verwachting aangaande munitie

De potentiële aanwezigheid van munitie (Conventionele en Toxische Explosieven, kortweg CTE) werd onderzocht aan de hand van de gegevens die door VOCTex ter beschikking worden gesteld via www.bommenkaart.be/kaart. Vanwege de recente aard van de fusie met Beveren en Kruikeke, werd Zwijndrecht op het moment van raadplegen (15/1) nog als aparte gemeente besproken.

Hoewel voor het gehele grondgebied van Zwijndrecht een matige kans vooropgesteld wordt door VOCTex heeft deze vrijwel enkel betrekking op het Fort van Zwijndrecht. Die locatie werd namelijk jarenlang gebruikt als munitiedepot. Grote hoeveelheden munitie werden gestockeerd en gedumpt in de grachten en de onmiddellijke omgeving.¹

1.5. Verontreinigde zones

Het projectgebied is integraal gelegen binnen de *no regret*-zone in een straal van 3 tot 5 km van 3M.² Er zijn evenwel geen concrete gegevens bekend voor het projectgebied zelf. Evenmin zijn er gekende OVAM-dossiers voor de onmiddellijke omgeving.

1.6. Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het ligt niet binnen een vastgestelde archeologische zone of in een gebied waar geen archeologie te verwachten is.

1.7. Omschrijving van de onderzoeksopdracht

1.7.1. Juridische grond

De totale oppervlakte van de betrokken percelen bedraagt 3 902,85 m², hierbij zal meer dan 1 000 m² verstoord worden.

Artikel 5.4.1³ van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat voorafgaand aan het aanvragen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen een archeologienota opgesteld en gemeld moet worden in volgende situaties:

1. Aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;

¹ VOCTex 2024.

² Vlaanderen 2025.

³ <https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1023317¶m=inhoud&AID=1168944>

2. Aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;
3. Aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige ingreep in de bodem 1 000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3 000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.

Voor de toepassing van dit artikel op terreinen zonder kadastraal nummer geldt de totale oppervlakte van de hele werf van het te vergunnen werk.

1.7.2. Opdracht

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;
- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

- De bewoningsgeschiedenis;
- De landschapshistoriek;
- De topografie;
- De geologie;
- Het bodemgebruik;
- De vegetatie;
- De aanwezige erfgoedwaarden;
- De historische ingrepen.

1.7.3. Vraagstelling

Tijdens het bureauonderzoek zal getracht worden om een antwoord te bieden op volgende onderzoeksvragen:

- Wat zijn de gekende landschappelijke en aardkundige gegevens?
- Wat is het historisch landgebruik? Welke invloed kan dit hebben gehad op de bewaring van eventueel archeologisch erfgoed?
- Zijn er gekende archeologische waarden aanwezig binnen of in de omgeving van het projectgebied?
- Wat is de kans dat archeologische sites aanwezig zijn binnen het projectgebied?
- Indien archeologisch erfgoed verwacht wordt:
 - o Hoe kan zich dit manifesteren?
 - o Zijn er indicaties voor de diepte waarop het archeologisch erfgoed zich kan bevinden?
 - o Wat is de impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed? Welke maatregelen dienen dienaangaande genomen te worden?

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.7.4. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

1.7.5. Geplande werken en bodemingrepen

Het projectgebied zal plaats bieden aan twee vrijstaande appartementsblokken die samen zullen bestaan uit 30 woonegelegenheden.

Het meest zuidelijke bouwblok A telt 3 bovengrondse verdiepingen en zal daarmee een maximale hoogte van 9,40 m kennen. De bouwwerken zullen gepaard gaan met de aanleg van ondergrondse rioleringen, het gebouw zelf wordt behoudens een aansluitput, een liftput en een kruipruimte onder de circulatieschacht niet onderkelderd. De funderingsplaten waarop het appartementsblok zal steunen, hebben een voorziene minimale dikte van 55 cm. De buitengevels zullen rusten op platen van 105 cm dik, met daaronder funderingspalen. Het vloerniveau van de kruipruimte zal op -175 cm ten opzichte van het maaiveldniveau liggen, met daaronder een funderingsplaat die rust op funderingspalen.

Bouwblok B zal eveneens drie verdiepingen bezitten, waarbij het dak ditmaal 10 m hoger ligt dan het loopvlak. Opnieuw zijn de verdiepingen bereikbaar met zowel een trap als lift. In tegenstelling tot

het zuidwestelijk gelegen wooncomplex is dit gebouw integraal voorzien van een ondergrondse garage met 14 parkeergelegenheden. Het vloerniveau van de nieuwe parking zal overal 3,06 m lager liggen dan het maaiveldniveau. Daaronder is een funderingsplaat voorzien waarbij de dikte varieert tussen minimaal 35 cm en maximaal 90 cm. Omgerekend betekent dit een minimale verstoring tussen -3,41 m en -3,96 m TAW die met de werkzaamheden gepaard zal gaan. Bijkomend zal de basis van de funderingsplaat onder de liftschacht zich op 446 cm onder het maaiveldniveau bevinden.

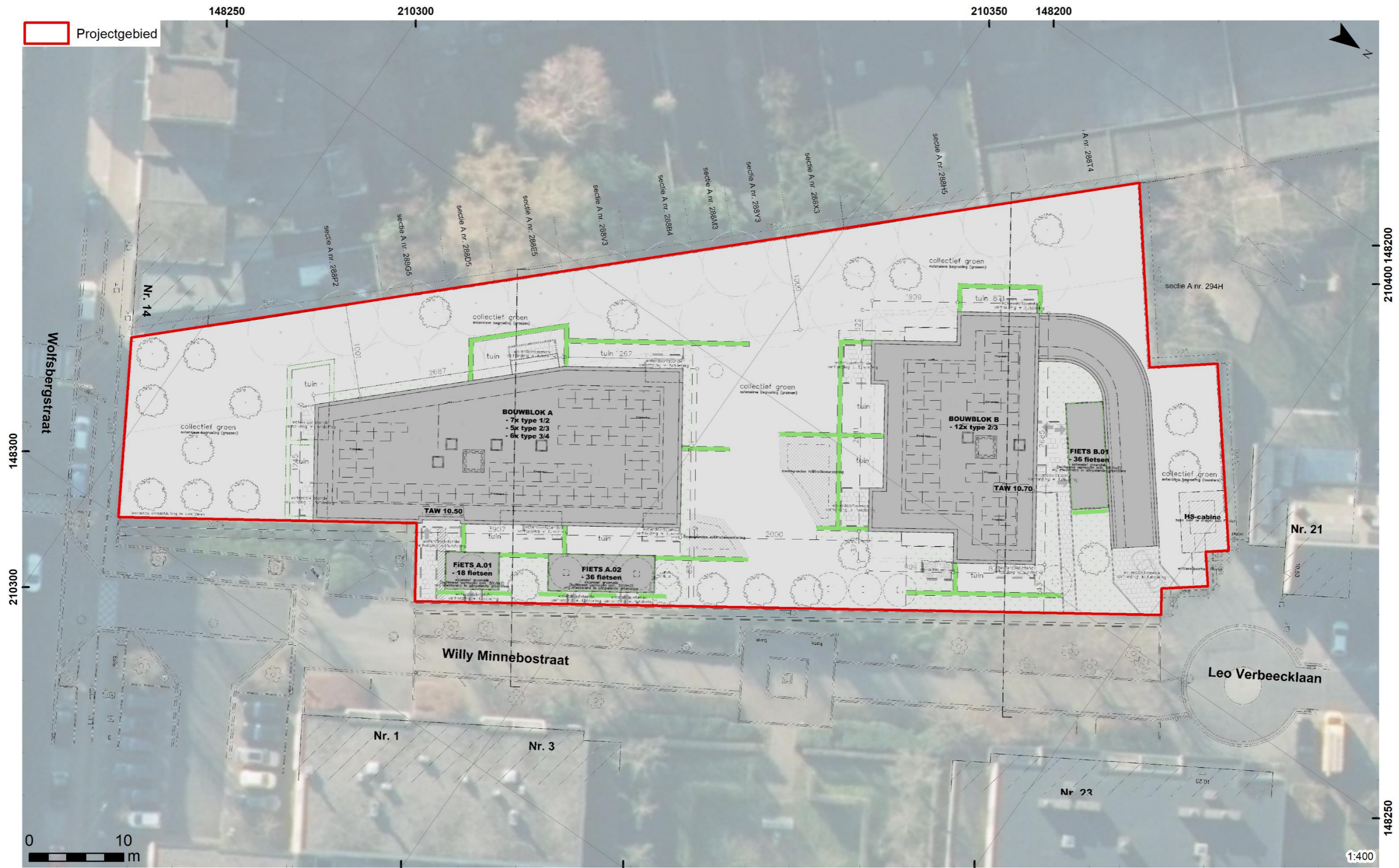
De parkeergarage zelf is bereikbaar via een 5,13 m brede oprit die aansluiting vindt op de rotonde waar de Willy Minnebostraat overgaat in de Leo Verbeecklaan. De nieuwe inrit zal vanaf de rooilijn tot aan het startpunt van de helling uitsluitend opgebouwd zijn uit waterdoorlatende verharding boven op een funderingsplaat. Om aansluiting te vinden op het ondergronds vloerniveau zal de inrit hier een hellingsgraad van 10% kennen. De ondergrond binnen het deel van de afhellende inritplaat zal vanaf 7,70 m tot aan de ingang van de parking een minimale verstoringdiepte van 307 cm teweegbrengen. Onder de verharding komt namelijk een dik pakket stabilisatiezand, dat op zijn beurt rust op een draagvloer.

In het zuidoosten van het niet-hellende deel van de inrit zal aanpalend een fietsenstalling worden opgericht. Deze zal plaats bieden aan 36 fietsen en is overdekt met een extensief groendak, dat afwatert richting de belendende groenzones. Vanuit bouwblok B is de fietsenstalling, alsook de rijweg bereikbaar via een verhard wandelpad. Wederom bestaat deze toegang uit waterdoorlatende verharding die rust op een ondergrondse fundering.

Aan de straatkant zullen de buitenruimtes plaats bieden aan meerdere septische en regenwaterputten, waarbij de riolering via een dubbele schepput met reukafsluiter aansluiting zal vinden op de straatriolering. Flankerend aan appartementsblokken A en B komen respectievelijk 4 waterputten – waarvan twee met een inhoud van 20 000 liter, één van 25 000 liter en een laatste van 7 500 liter – en 3 putten met een opslagruimte voor 20 000 liter regenwater. Beide gebouwen krijgen daarnaast ieder één septische put met een capaciteit van 15 000 liter. Verder is aan de straatzijde een bomenrij voorzien, de bestaande draadafsluiting dient vooreerst te wijken.

Het leeuwendeel van de buitenruimte rondom de gebouwen zal fungeren als “collectief groen” en vandaar ook uitgerust zijn met extensieve begroeiing van grassen, her en daar aangevuld met een geïsoleerde boom. Rondom de gebouwen zelf zijn meerdere zones voorbehouden voor in totaal 10 tuinen. Deze beschikken ieder over een zone met waterdoorlatende verharding boven op een funderingsplaat. Ter hoogte van de zone tussen de gebouwen in zal op twee locaties sprake zijn van een bovengrondse infiltratiezones.

In de ruimte tussen de parkeerinrit en de rooilijn in het noorden is tot slot naast een groenzone plaats voorbehouden voor een HS-cabine. Deze zone is over te dragen aan Fluvius.

2025A245
Plan 2. Ontwerpplan.

Initiële vervaardiging: digitaal

Datum opmaak: 27/01/2025

Projectgebied

148250

210300

210350

148200

148300

210300

210400
148200

148250

2025A245

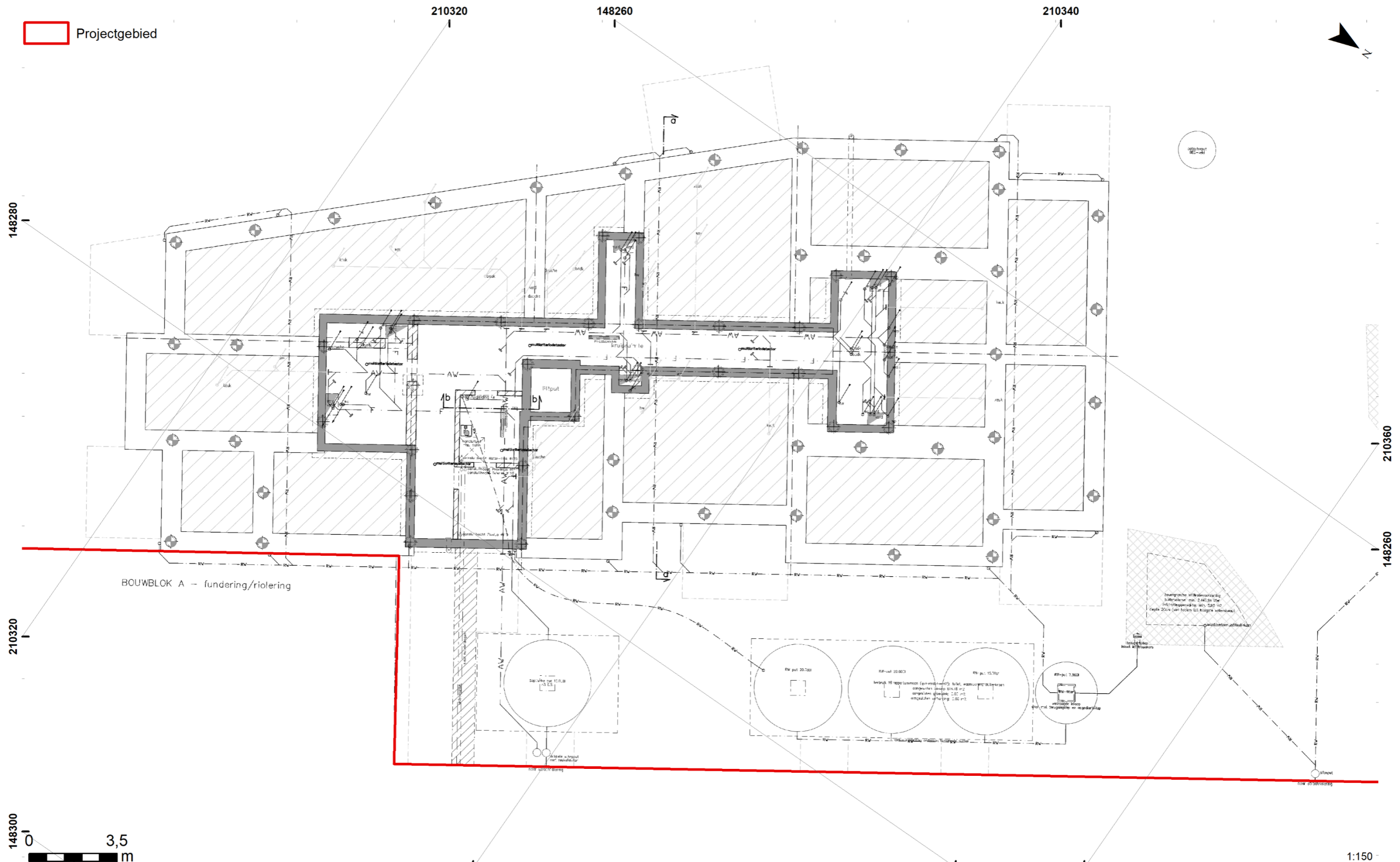
Plan 3. Inplanting van de fundering en riolering.

Initiële vervaardiging: digitaal

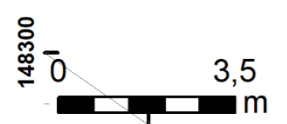
1:400

Datum opmaak: 27/01/2025

Projectgebied

BOUWBLOK A – fundering/riolering

2025A245
Plan 4. Fundering van blok A.

Initiële vervaardiging: digitaal

1:150
Datum opmaak: 27/01/2025

Projectgebied

148240

210360

148220 210380

148260

210360

148220

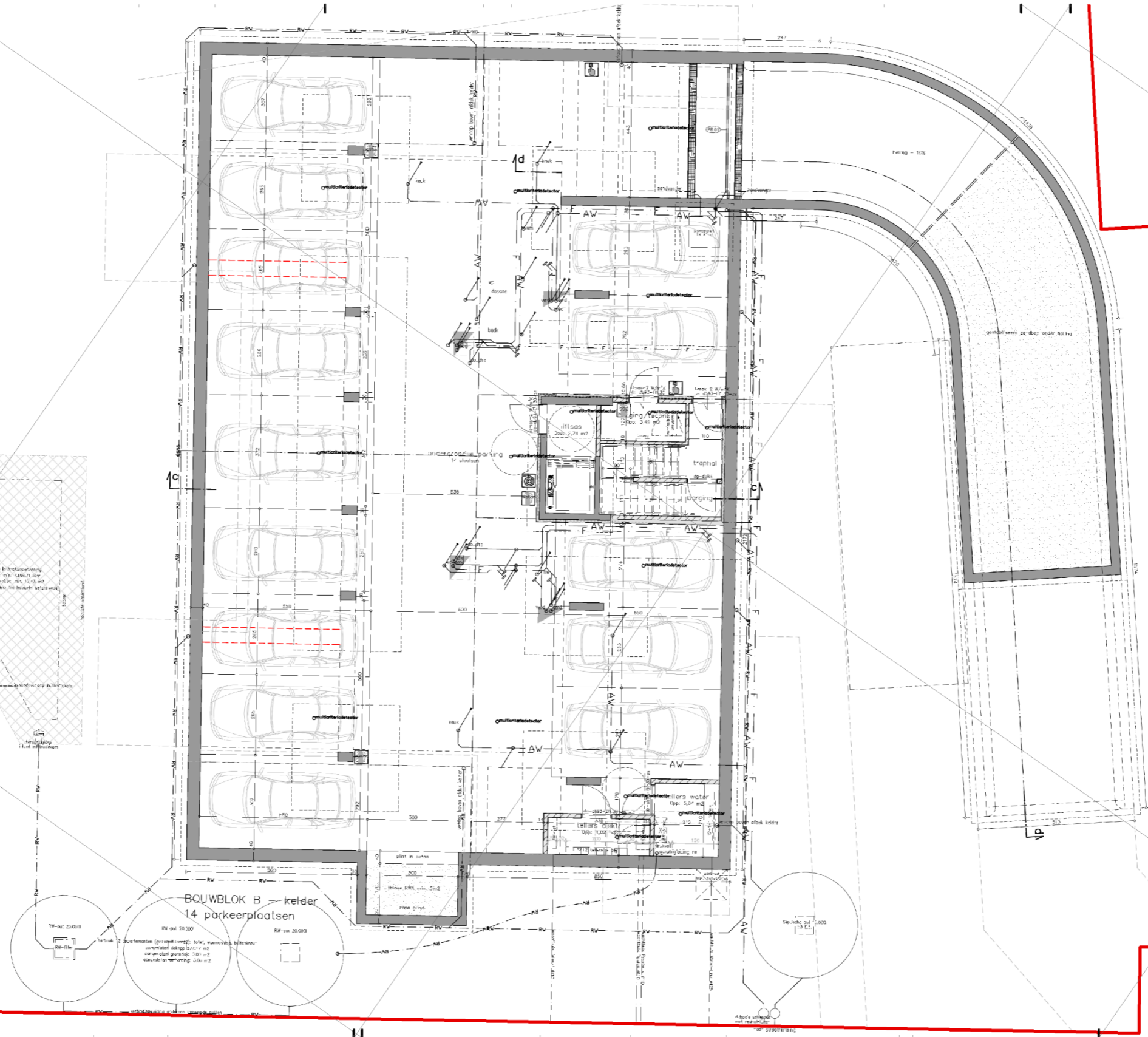
210400

148240

2025A245

Plan 5. Fundering van blok B.

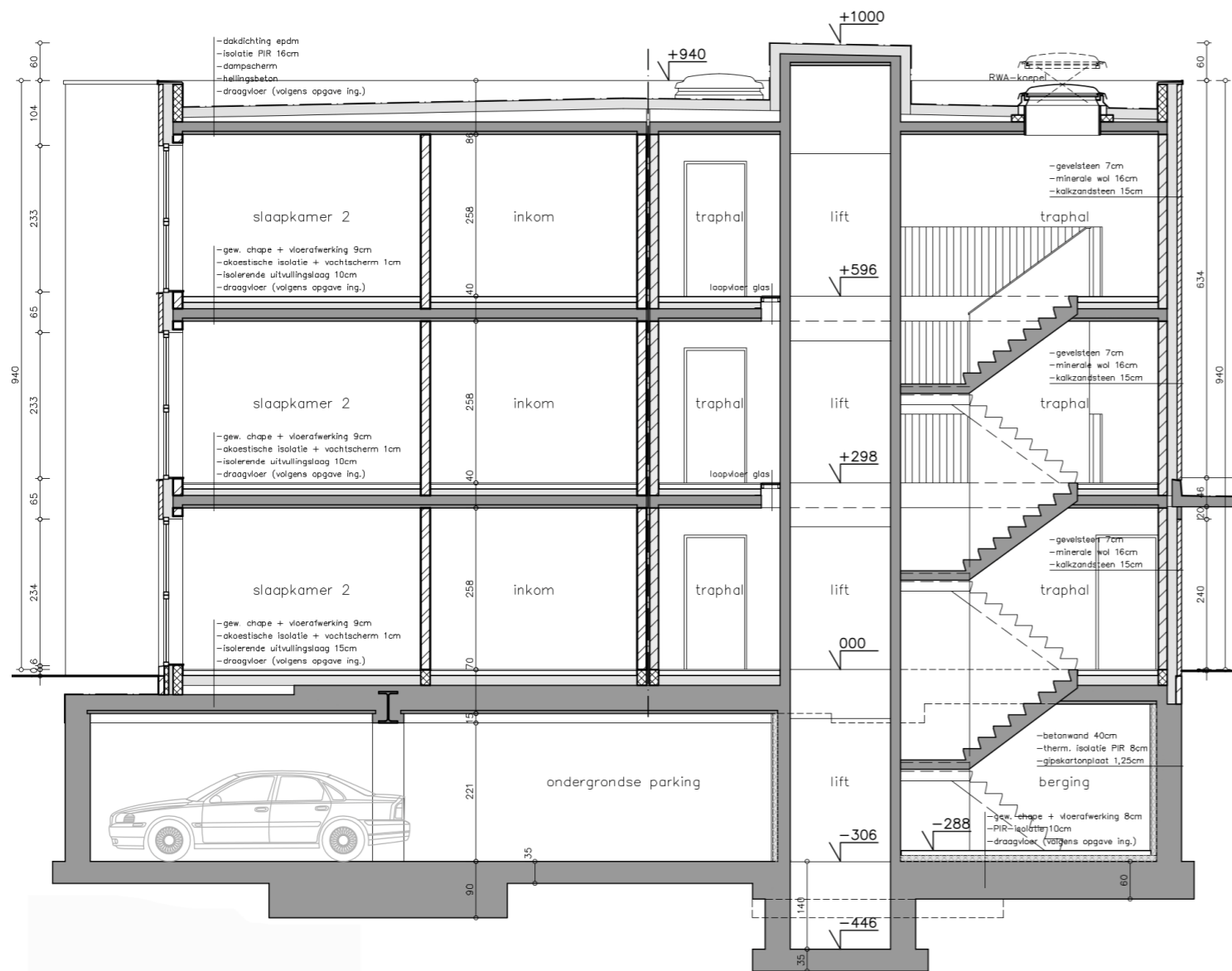

BOUWBLOK B - kelder
14 parkeerplaatsen

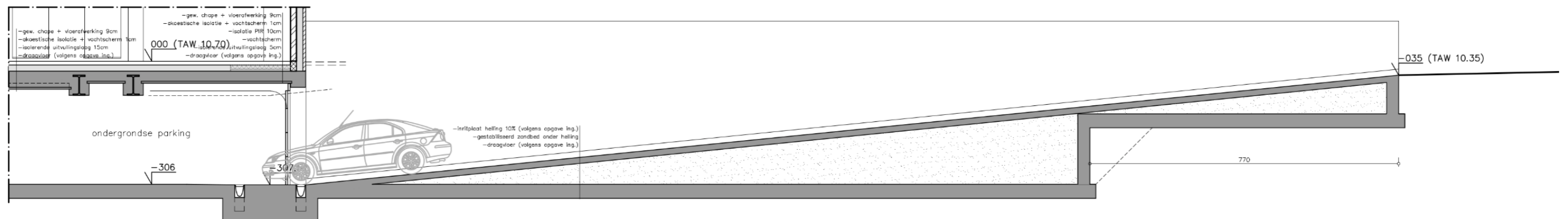
Initiële vervaardiging: digitaal

Datum opmaak: 27/01/2025

1:150

Figuur 2. Bouwblok B: snede.

Figuur 3. Bouwblok B: snede van de inrit.

1.8. Werkwijze en onderzoeksstrategie

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verscheidene historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het agentschap Informatie Vlaanderen (voorheen AGIV), de “Erfgoedbank Waasland”⁴ en het portaal “Cartesius”⁵, een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. De verkregen kaarten werden indien nodig bewerkt, gegeoreferereerd en gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadtoepassing van Vlaanderen⁶. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via het team Beheer van Erfpunt. Daarnaast werden de “Archeologische elementen” van de Inventaris Onroerend Erfgoed en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk en werden geen externe specialisten geraadpleegd. Wetenschappelijk advies werd verkregen bij het team Beheer van Erfpunt.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan de opdrachtgever, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – team Beheer.

⁴ <http://www.waaserfgoed.be>

⁵ www.cartesius.be

⁶ <https://download.vlaanderen.be/>

2. Assessmentrapport

2.1. Beschrijving en motivering van methoden

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. De aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de archeologische elementen (“waarnemingen en gebeurtenissen”, voorheen CAI), archeologienota’s, nota’s en eindverslagen, vastgestelde archeologische zones, archeologische gehelen, aanduidingsobjecten, erfgoedobjecten en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto’s werd de recentere geschiedenis onderzocht. Op basis hiervan kon worden vastgesteld dat het gaat om een zone met lage dichtheid aan bebouwing in het verleden. De enige aanwijzingen voor bebouwing stammen uit de 20ste eeuw.

Niet-georeferente beelden werden georeferent op basis van herkenningspunten. Vrijwel steeds werd hierbij gebruik gemaakt van een eerstegraads polynomiale vergelijking. Voor de visualisatie van de verschillende kaartlagen werd steeds rekening gehouden met de gebruiksschaal en de resolutie van de desbetreffende kaartlaag.

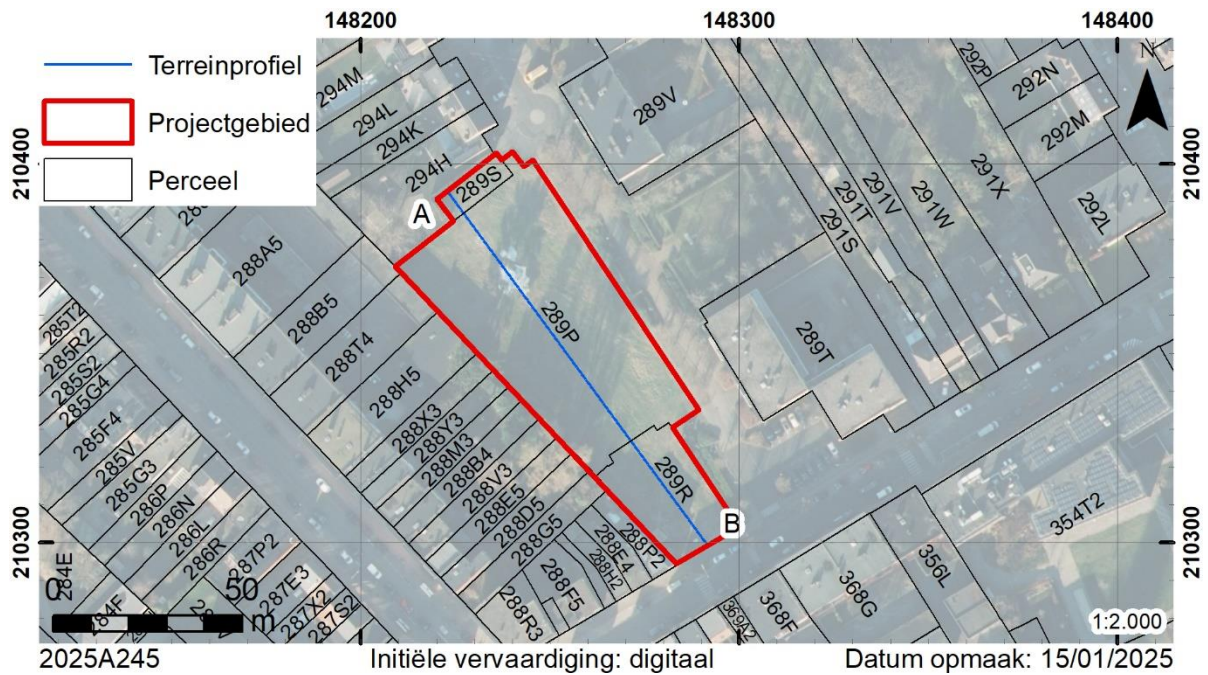
Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.

2.2. Assessment van het onderzochte gebied

2.2.1. Situering van het projectgebied

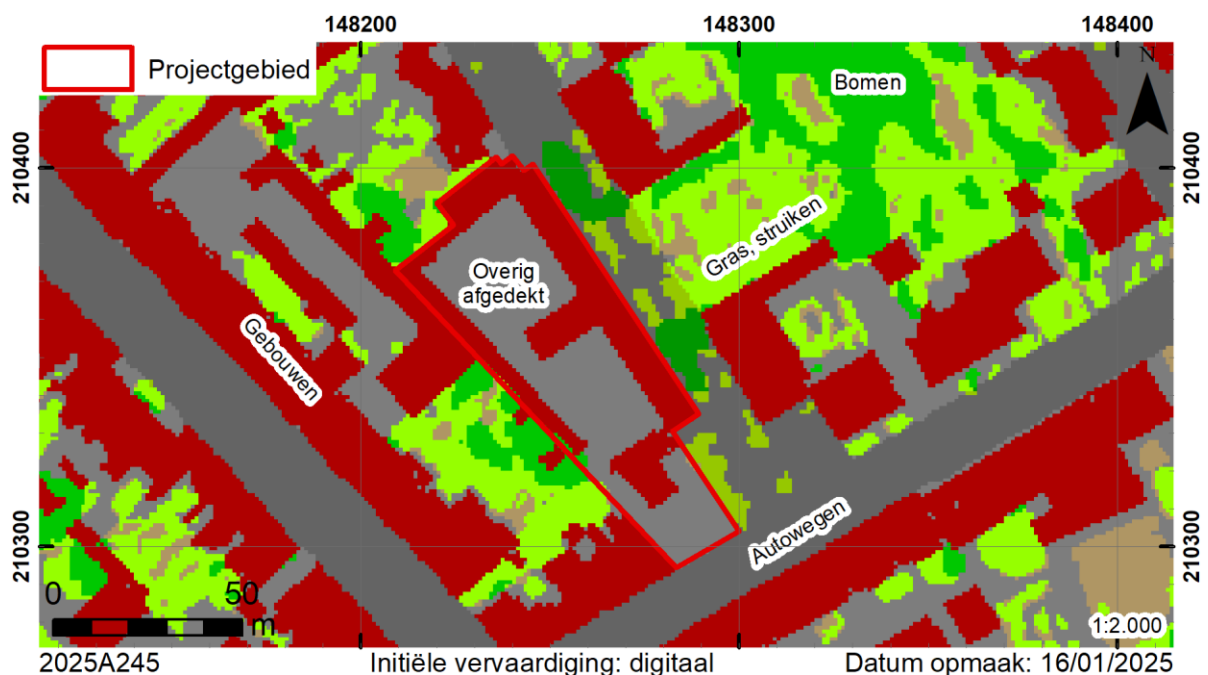
2.2.1.1. Algemene situering

Het projectgebied is gelegen in Burcht, een deelgemeente van Beveren-Kruibeke-Zwijndrecht (Oost-Vlaanderen). Kadastraal is het gekend onder afdeling 14, sectie A, percelen 289R, 289P en 289S. Aan de oostkant wordt het projectgebied begrensd door de Willy Minnebostraat, in het zuiden is dit heden de Wolfsbergstraat. Voor de fusie van 1 januari 2025 was deze laatste gekend als de Kloosterstraat. In het noordoosten start de Leo Verbeecklaan.

Kaart 1. Situering op het kadaster⁷.

Op de bodembedekkingkaart wordt het projectgebied nog omschreven als “overig afgedekt” en “gebouwen”. Het betreft hier echter een verouderd beeld, aangezien de infrastructuur gesloopt werd in de loop van 2017/2018.

Kaart 2. Situering op de bodembedekkingkaart (AGIV WMS).

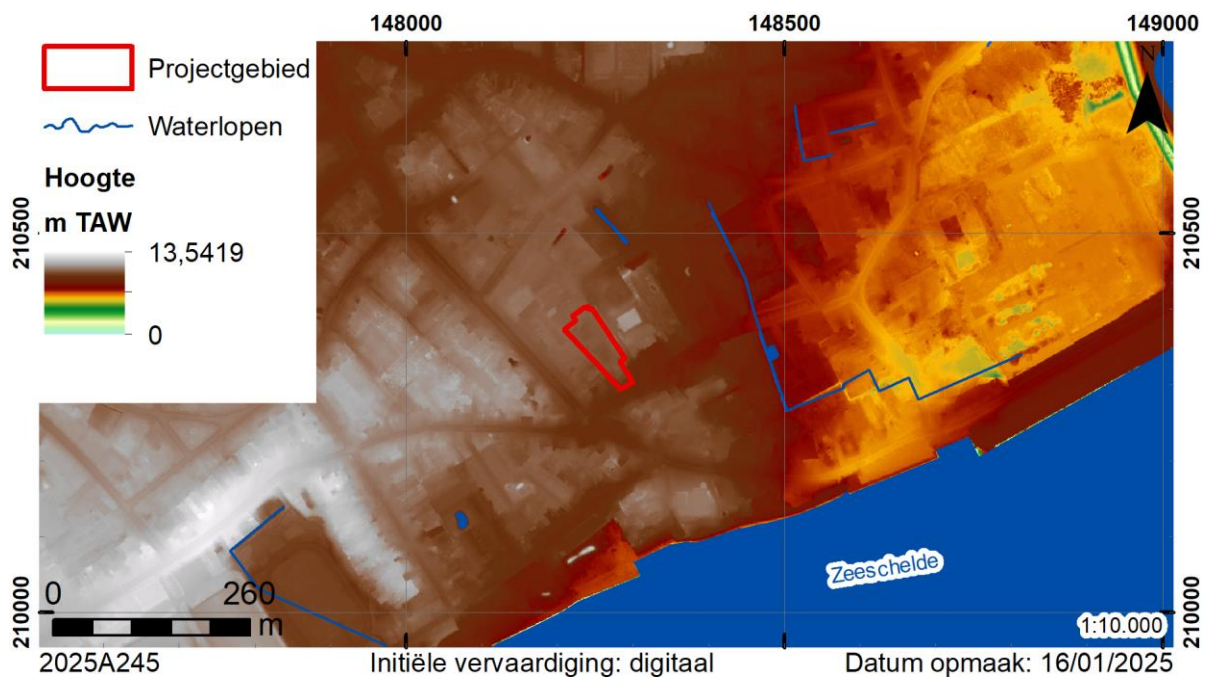
⁷ GDI-Vlaanderen 2024.

2.2.1.2. Topografische en hydrografische situering

Het onderzoeksgebied en bij uitbreiding het urbane centrum van Burcht is ingeplant op de noordoostelijke uitloper van de Wase Cuesta. Als voornaamste proces in de ontstaansgeschiedenis van de Cuesta geldt erosie die plaatsvond tijdens de koudste perioden van het Quartair. Het reliëf, gekenmerkt door een zwak golvend heuvellandschap met een fijn vertakte hydrografie, kreeg er vorm door persistente uitschuring van de tertiaire lagen door rivieren.

Naar het noorden toe is er een gradiëntzone van het hoogland naar het lagergelegen poldergebied. Vanaf nog geen 100 m ten oosten van het projectgebied daalt het reliëf fors in oostnoordoostelijke richting tot aan de kunstmatig uitgegraven Burchtse Weel met het eveneens artificieel gerealiseerde slikken- en schorregebied.

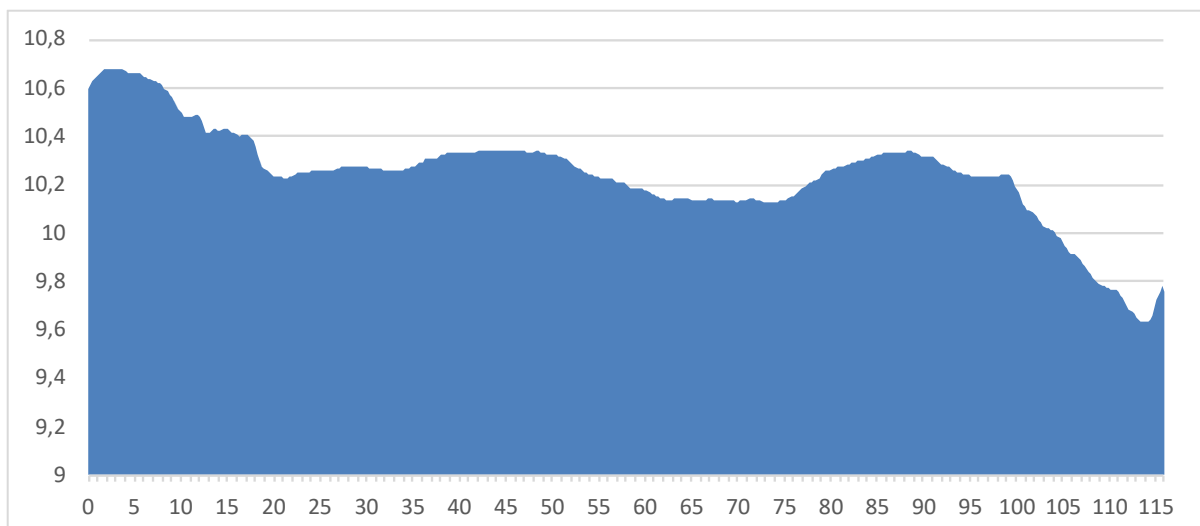
De hoogte binnen het projectgebied schommelt tussen 9,63 en 10,68 m TAW, met een gemiddelde van 10,24 m TAW. Globaal genomen is er een daling in zuidoostelijke richting waarneembaar, met het grootste verval in de laatste 10 à 15 meter.

Kaart 3. Situering op de topografische kaart (AGIV WMS), het DHM⁸ en de VHA⁹.

⁸ GDI-Vlaanderen 2015.

⁹ GDI-Vlaanderen 2024.

Figuur 4. Terreinprofiel A-B (zie kaart 1).

Op de Vlaamse Hydrografische Atlas is het projectgebied te situeren in het Beneden-Scheldebekken. Het valt binnen de hydrografische zone van de Schelde tussen monding van de Rupel (excl.) en de monding van de Hollebeek (incl.). De dichtstbijzijnde natuurlijke waterloop, de Schelde, is op ongeveer 220 m ten zuiden van het projectgebied gelegen.

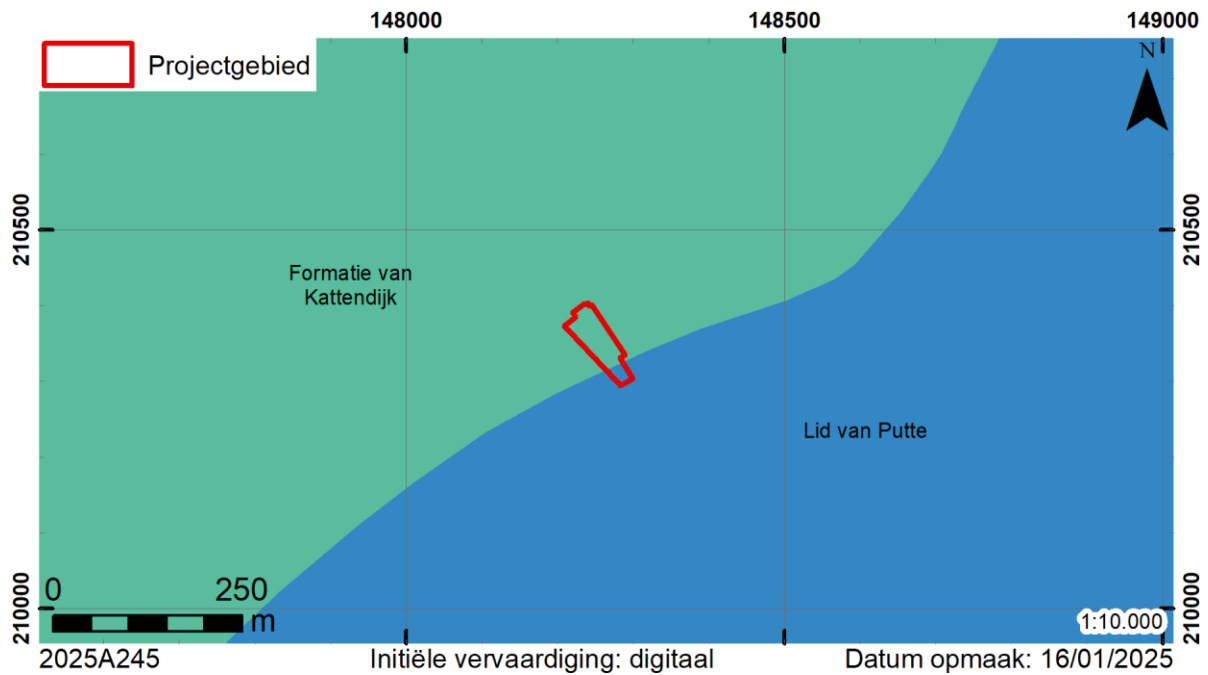
2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

De tertiaire ondergrond in het uiterst zuidelijke puntje van het projectgebied behoort tot het Lid van Putte, dat deel uitmaakt van de Formatie van Boom. Deze formatie werd gevormd tijdens het vroege Oligoceen (36 – 30 miljoen jaar oud). Het Lid van Putte is het bovenste deel van de Formatie en onderscheidt zich door het systematisch voorkomen van zwarte banden die rijk zijn aan organisch materiaal, alsook de aanwezigheid van siltige horizonten. De klei in dit Lid is donkerder dan deze van de onderliggende kleilaag (Lid van Terhagen).¹⁰

In het overige deel van het projectgebied wordt het Lid van Putte afgedekt door de Formatie van Kattendijk. Deze dateert uit het vroeg-Pliocene (\pm 5 milj. Jaar geleden) en is herkenbaar als groengrijs tot grijs fijn zand dat glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend is¹¹.

¹⁰ Jacobs et al. 1993, 19.

¹¹ Jacobs *et al.* 2010, 24.

Kaart 4. Situering op de geologische kaart van het Tertiair¹².

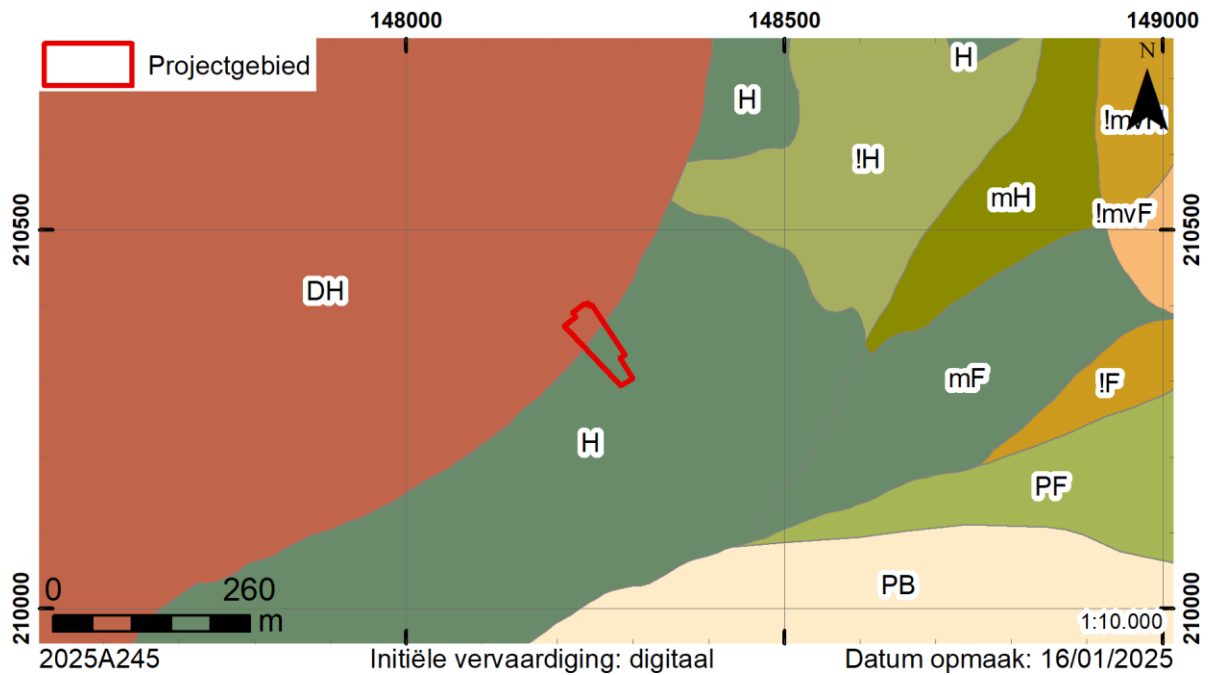
Het Tertiaire landschap werd afgedekt door dekzandfacies tijdens het Boven-Pleniweichseliaan (kaart 5-D). Het betreft zanden met sedimentaire structuren die getuigen van eolische afzettingsomstandigheden. Deze bevatten kleine kryoturbaties. Ze werden afgezet boven het oppervlak van laagterrassen of de hierop aansluitende dalflanken met een geringe helling. De afzetting rust meestal op een dun deflatiegrind en kan laagjes met verspreide grindelementen bevatten aan de basis van de afzonderlijke sets, wat op synsedimentaire herwerking van de dekzanden wijst.¹³

Gedurende het Quartair vond afspoeling of massabeweging van sedimenten plaats onder normale of periglaciale omstandigheden (H). Aangezien deze sedimenten in feite ontstaan zijn als herwerking van *in situ* sedimenten onder eolische omstandigheden, zijn zij doorgaans sterk verwant met het onderliggend substraat. Ter hoogte van het onderzoeksgebied gaat het om zandige sedimenten (H). Deze sedimenten zijn typisch voor de Wase Cuesta.¹⁴

¹² GDI-Vlaanderen 2001.

¹³ Jacobs *et al.* 2001, 14.

¹⁴ Jacobs *et al.* 2001, 18.

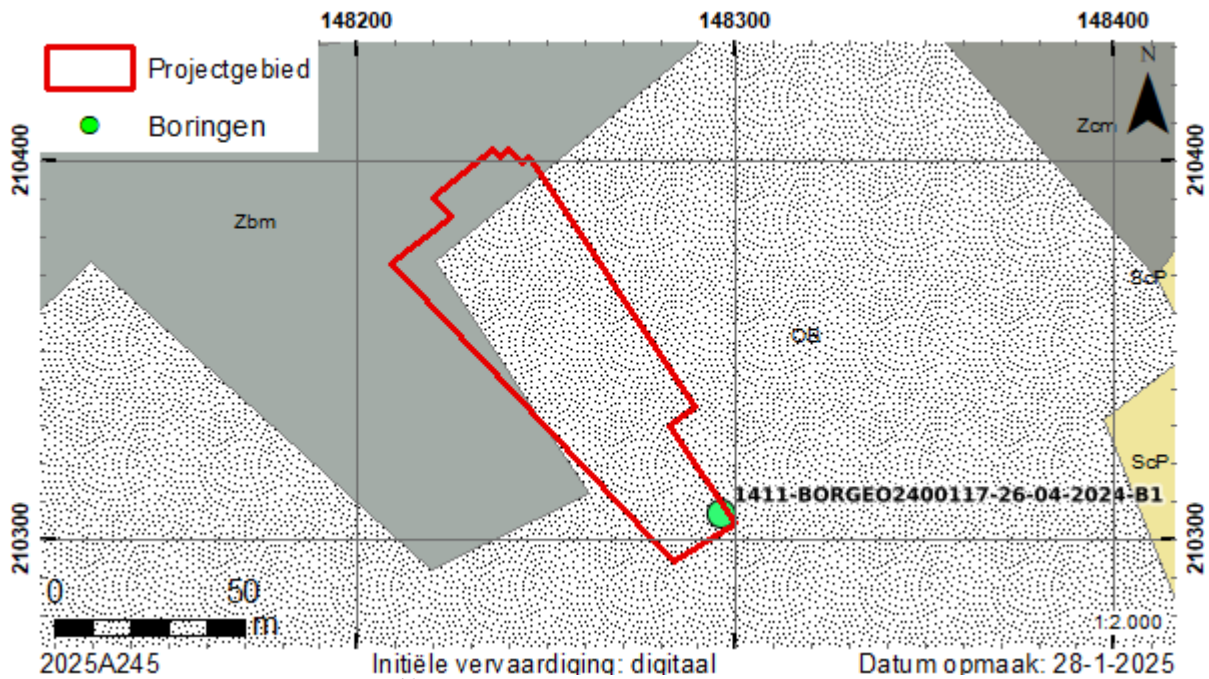

Kaart 5. Situering op de profieltypekaart van het Quartair (AGIV WMS).

Vanwege de recente bebouwing biedt de bodemkaart voor het grootste deel van het gebied geen concrete informatie. Zowel binnen als in de onmiddellijke omgeving wordt op de bodemkaart evenwel de aanwezigheid van een droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Zbm) weergegeven. Deze wordt gekenmerkt door een humeuze A horizont van minstens 60 cm dikte. Daaronder kan een bedolven verbrokkelde podzol B horizont aanwezig zijn. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm.¹⁵

Van Ranst & Sys omschrijven deze bodems verkeerdelijk als plaggenbodems. Binnen het Waasland zijn deze namelijk kenmerkend voor de bolle akkers, die een heel andere genese kenden.

¹⁵ Van Ranst & Sys 2000, 131.

Kaart 6. Situering op de bodemkaart¹⁶.

De kaart met de potentiële bodemerrosie biedt geen informatie met betrekking tot het projectgebied.

2.2.1.4. Aardkundige waarnemingen

In het kader van het bureauonderzoek werd geen bodemkundig onderzoek uitgevoerd.

Op het meest oostelijke uiteinde van het areaal werd op 26 april 2024 door Geolab een geotechnische boring uitgevoerd (boring 1433-B202011-009¹⁷). Uit de destijds beschreven lithologie valt te deduceren dat de bodem op deze locatie in de bovenste 50 cm onder het maaiveld bestaat uit antropogeen tot stand gekomen materiaal, aangezien tot die diepte stenen in het sediment aanwezig zijn. Van een bedolven (restant van een) podzol B horizont is op de boorlocatie geen sprake. Merk daarbij wel op dat het boorpunt in kwestie zich begeeft op veruit het laagste punt binnen het projectgebied, namelijk op 9,64 m TAW (cf. Figuur 4).

Van (m)	Tot (m)	Kleur	Hoofdnaam/bijnaam
0,00	0,50	Bruin	Fijn zand/sterk silthoudend, klei, weinig stenen
0,50	1,00	Bruingrijs	Fijn zand/sterk silthoudend

¹⁶ Databank Ondergrond Vlaanderen 2017.

¹⁷ Databank Ondergrond Vlaanderen 2024.

1,00	1,50	Bruingrijs	Fijn zand/sterk silthoudend
1,50	2,00	Bruingrijs	Silt/sterk fijn zandhoudend

Tabel 1. Relevant deel van de gecodeerde lithologie van boring 1433-B202011-009¹⁸.

2.2.2. Historische beschrijving

2.2.2.1. Middeleeuwen

De oudste vermelding van het Waasland dateert uit 821, wanneer de Waasgouw vermeld wordt in een brief van Lodewijk de Vrome (778-840). Hierin wordt de *Pagus Wasia* beschreven als een administratief rechtsgebied binnen het Karolingische rijk. Het Waasland was vermoedelijk oorspronkelijk al een *dominium* of heerlijkheid. Door het Verdrag van Verdun (843) werd de Schelde een belangrijke grens tussen West-Francia en Midden-Francia. Deze opdeling had vooral belangrijke gevolgen voor de geschiedenis van Beveren.¹⁹ Vanaf 933 maakte het Waasland deel uit van het burggraafschap (kasselrij) van Gent.²⁰ Vanaf de 11de eeuw ontstonden langs de landweg tussen Antwerpen en Brugge de eerste kleine nederzettingen in het Waasland.²¹

Burcht werd voor het eerst schriftelijk vermeld in 1187 als Burchta. De plaatsnaam zou afgeleid zijn van het oud-Germaans *burgipja*, wat 'berk' betekent. Andere bronnen verklaren de term Burcht als 'versterkte plaats', hoewel die stelling vooralsnog niet door documentaire of concrete archeologische sporen werd gestaafd.²² Recent onderzoek in de Sint-Martinuskerk leverde echter wel meerdere bewijzen op voor een belangrijke Romeinse component in de omgeving. Zo bevatten de oudste muurresten opvallend veel *tegula*fragmenten. Daarenboven werden verscheidene fragmenten onmiskenbaar Romeins vaatwerk gevonden. De belangrijkste vondsten uit die periode betreffen evenwel een deel van een Romeinse sleutel, en een Romeinse munt die afkomstig was uit Tripolis (Lydië, ± 138-180 n.C.). Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat beide vondsten afkomstig waren uit jongere pakketten en zich dus niet in primaire context bevonden.

Het is niet ondenkbaar dat de 12de/13de-eeuwse volwaardige kerk groeide uit een houten bidkapel. Naar analogie met de naburige parochies Beveren en Zwijndrecht zou dit houten gebouw in de loop van de 12de eeuw plaats maken voor een stenen versie. Daarenboven zou de toewijding van de kerk aan Sint-Martinus doorgaans duiden op een vroege stichting. De 16de-eeuwse kroniek van Deurne licht

¹⁸ Databank Ondergrond Vlaanderen 2024.

¹⁹ Verwerft 2018.

²⁰ De Maesschalck 2019. 66-67.

²¹ Verwerft 2018.

²² Verelst 1990, 59.

ons daaromtrent in dat de bisschop van Noyon-Doornik, die omstreeks midden 7de eeuw al predikend door Vlaanderen trok, in Burcht een kapel zou gesticht hebben:²³

Doen dat heylige kersten geloove opstont ende begonste te meerderen onder dat volc, ende St. Loy was biscchop van Doornicke ende quam preken tot Borcht en Zwijndrecht zynen volcke dat kresten gelove ende wijde de kercke in de eere Gods.

Bij de opgraving binnen de kerk werden geen aanwijzingen gevonden voor een houten voorloper van de stenen kerk. In dit licht dringt zich wel de belangrijke kanttekening op dat de diepte van het onderzoek beperkt was tot ± 43 cm onder het vloerniveau. Enkele sonderingen toonden duidelijk aan dat de archeologisch waardevolle lagen nog ± 50 cm dieper gingen, waardoor het mogelijk is dat oudere resten nog niet aangesneden werden.

Samen met Zwijndrecht was Burcht één van de zes *apanagedorpen* van het Land van Waas, ‘associaties’ die over een eigen heerlijkheid beschikten. In 1383 was de heerlijkheid in handen van ridder Nicolaas van Kets; na hem volgden de families Vilain en de Montmorency.

In vroege (volle) middeleeuwen was het grootste deel van het Waasland bedekt door aaneengesloten bossen die gekend waren als het *Koningsforeest*. Aangrenzend hieraan lagen heidegronden en stuifzandgronden (*wastinen*). Deze laatste kunnen waarschijnlijk gesitueerd worden ter hoogte van de strook van stuifzandgronden die het Waasland min of meer in twee snijdt.²⁴ Het geheel van bossen en wastinen was de exclusieve eigendom van de Karolingische vorsten en later (vanaf de 9de eeuw) van de graven van Vlaanderen, die deze gronden gebruikten als geprivilegieerd jachtgebied. Algemeen wordt aangenomen dat er hierdoor geen mogelijkheid was voor de ontwikkeling en groei van nederzettingen in het Wase binnengebied voor de 13de eeuw. Recent archeologisch onderzoek wijst echter op een vroegere aanwezigheid van erven in het meer centrale deel van het Waasland. Een eerste duidelijke aanwijzing hiervoor was de aanwezigheid van een erf uit de 10de eeuw in het centrum van Beveren.²⁵ Een belangrijker bewijs hiervoor is echter het palynologisch onderzoek dat werd uitgevoerd voor een vroegmiddeleeuwse site in Sint-Niklaas. Hierbij kon worden vastgesteld dat er toen reeds sprake was van een sterke menselijke exploitatie van het landschap.²⁶ Ook de verspreiding van toponiemen met een (pre-) Germaanse herkomst in het Waasland wijst op de aanwezigheid van vroegmiddeleeuwse bewoning. Deze werd evenwel nog niet archeologisch vastgesteld.

²³ Verelst 1993, 187.

²⁴ Verhulst 1995, 117.

²⁵ Van Neste & De Puydt 2019.

²⁶ Van Neste & De Puydt 2020.

Na 1200 werd gestart met een grootschalige ontginning van het *Koningsforeest*. Dit gebeurde hoofdzakelijk onder invloed van de graven zelf, de kerkelijke instellingen, alsook enkele pioniers. Bij deze ontginning werden de oude loofbomen gekapt en werden de gronden in gebruik genomen als landbouwareaal. Deze ontginningsbeweging had uiteraard een grote invloed op de demografische, landschappelijke en cultuurhistorische ontwikkeling van het Waasland.²⁷

Hoewel de bodemkaart het grootste deel van het projectgebied omschrijft als bebouwde zone, kan alsnog gesteld worden dat de omgeving van het projectgebied gekenmerkt werd door de aanwezigheid van bolle akkers. Op basis van historische en archeologische gegevens kan deze landbouwvorm gedateerd worden omstreeks de 15de eeuw. Hierbij werd de koepelvorm van de akker aangezet van op het oorspronkelijke oppervlak, wat tijdens archeologische onderzoeken kon worden vastgesteld door de graafsporen die gradueel dalen naar de gracht toe. Deze daling doet zich algemeen voor over een afstand van 8 tot 10 m ten opzichte van de grachtrand. Het centrum van het perceel blijft vrijwel steeds onaangeroerd. Door de aanleg van de helling werd het oorspronkelijke niveau ter hoogte van de gracht met 60 tot 80 cm verlaagd. De grond die hierbij vrijkwam was over het algemeen minder interessant voor landbouwdoeleinden en werd vermoedelijk naar het centrum van de akker gebracht en open gespreid. Voor de ophoging van de bolle akkers was echter meer grond nodig dan gerecupereerd kon worden door het in helling leggen van de kavels. De grond hiervoor werd bekomen bij de aanleg van brede en diepe grachten aan de randen van de kavels.

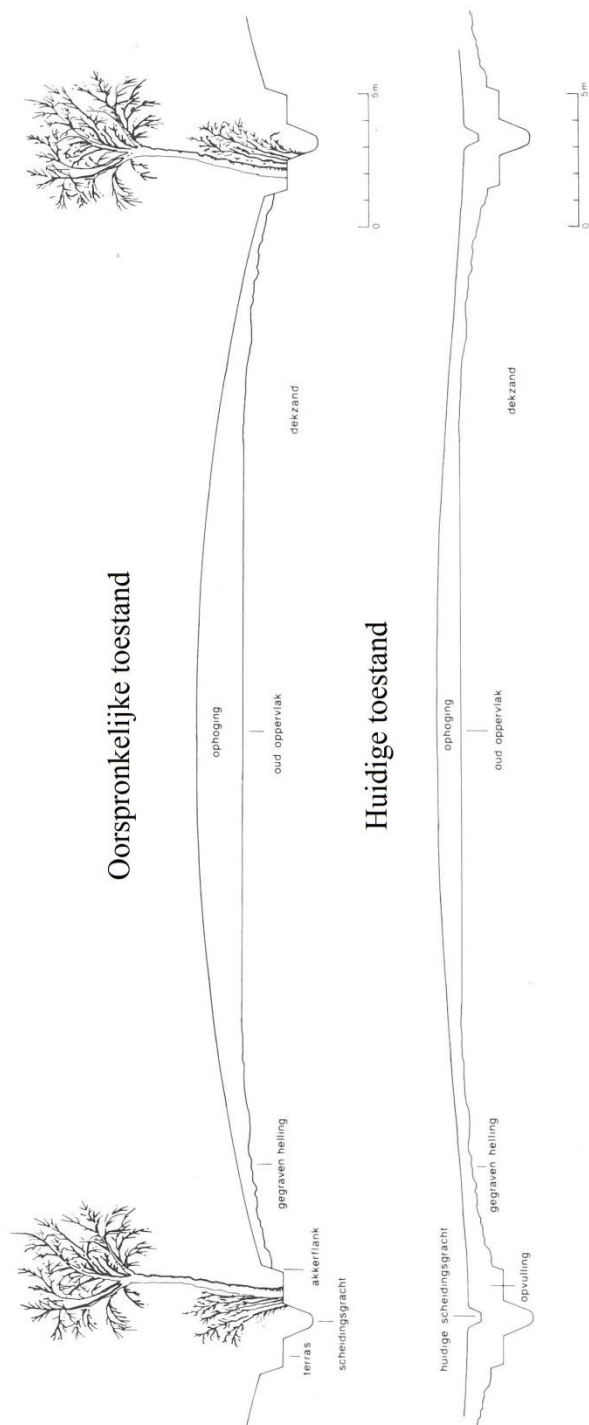
Voor het graven van de grachten werd begonnen vanaf de basis van de reeds gegraven helling (60-80 cm onder het oorspronkelijke maaiveld). Eerst werd een strookvormige verdieping gemaakt over een breedte van 3 tot 4 m en een diepte van 40-50 cm. Centraal daarin werd de scheidinggracht gegraven met een breedte en diepte die varieerde tussen 1 en 1,5 m. Hierdoor ontstond aan weerszijden een terras van ± 1 m breed. Op deze terrassen werden vaak bomen zoals eik, beuk, wilg, plataan of (vanaf het midden van de 17de eeuw) populier geplant. De vrijgekomen grond werd op het hellend terrein geplaatst en met een molbord opgevoerd en verspreid over de kavel. Door gebruik te maken van deze techniek moest de graver de grond maximaal anderhalve meter opwerpen, terwijl het hoogteverschil tussen het centrum van de akker en de bodem van de gracht 3 tot 3,5 m bedroeg. Ten gevolge van de opvulling van deze grachten, de omliggende terrassen en de afgegraven randen door nivellerende beploeging ontstaat een beeld van een “schijngracht” die tot 8 m breed kan zijn.²⁸

Naast deze brede grachten kunnen bolle akkers ook gewone perceelgrachten hebben aan maximaal twee zijden. Dergelijke grachten hebben een gemiddelde breedte en diepte van 1 tot 1,5 m ten

²⁷ Verwerft 2018.

²⁸ Van Hove 1997. 299-303.

opzichte van de oorspronkelijke akkerrand en zijn niet trapvormig aangelegd. Of deze gewone grachten voorkomen is afhankelijk van de benodigde grond voor de ophoging van de akker, het afwateringssysteem van de diepere grachten en de al dan niet gelijktijdige aanleg van aangrenzende bolle akkers. Over het algemeen komen echter enkel de bredere en diepere grachten voor.²⁹

Figuur 5. Profiel van een bolle akker bij de aanleg en nu.³⁰

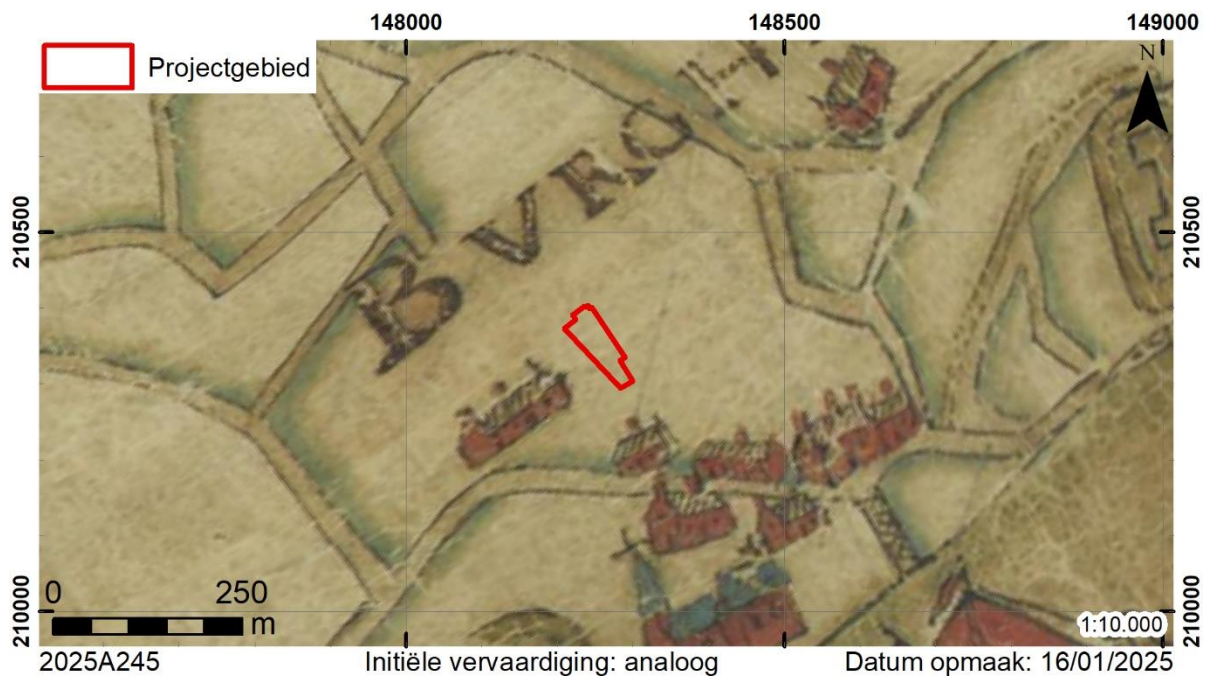
²⁹ Van Hove 1997, 304-305.

³⁰ Van Hove 1997, 300.

2.2.2.2. Nieuwe tijd

In 1665 werd de heerlijkheid Zwijndrecht-Burcht door de staten van Vlaanderen verkocht aan Ignaas Carena, in de 18de eeuw doorverkocht aan de familie Van Colen, nadien de Neuf. De heerlijkheid Burcht omvatte een kasteel (het Craeyenhof), een allodiaal patrimonium, en belangrijke visrechten op de Schelde. Van de 15de tot de 18de eeuw telde het dorpje Burcht aan de Schelde slechts 200 à 400 inwoners als gevolg van de gekende oorlogssperikelen en epidemieën.³¹

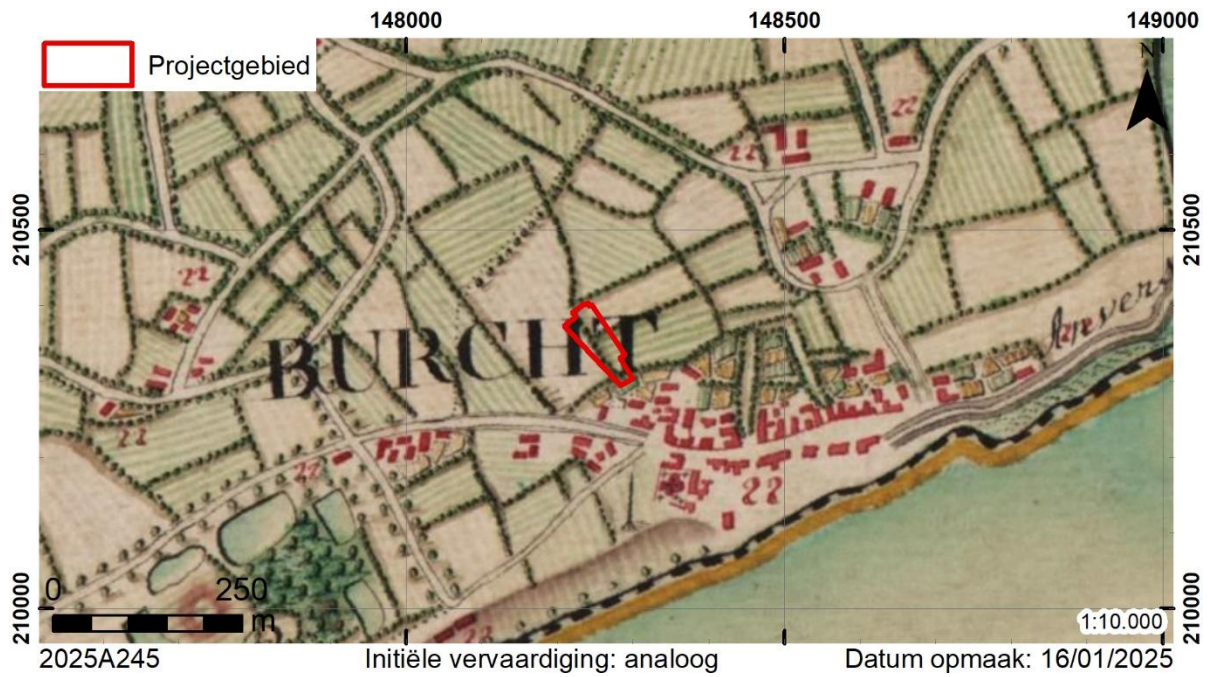
Op de oudste beschikbare (en enigszins betrouwbare) kaart, opgemaakt in 1681, is binnen het projectgebied geen bebouwing zichtbaar. Dit is een eeuw later, op de Ferrariskaart, nog steeds het geval. Op de kaart is te zien dat binnen het plangebied uitsluitend sprake was van agrarisch gebied, met inbegrip van meerdere perceelsgrenzen. De dorpskern van Burcht reikt tot net buiten de zuidoostelijke contour van de projectzone.

Kaart 7. Situering op de figuratieve kaart van het Waasland uit 1681³².

³¹ De Potter & Broeckart 1877, 13-25.

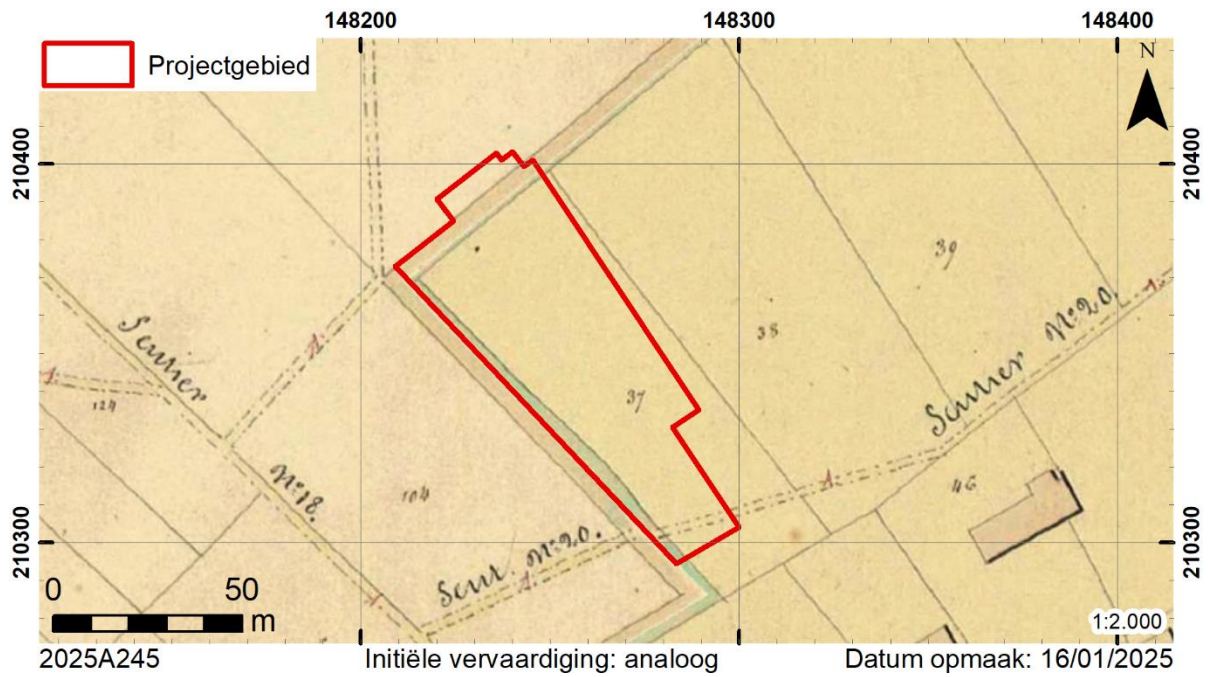
³² Van Landeghem 1681.

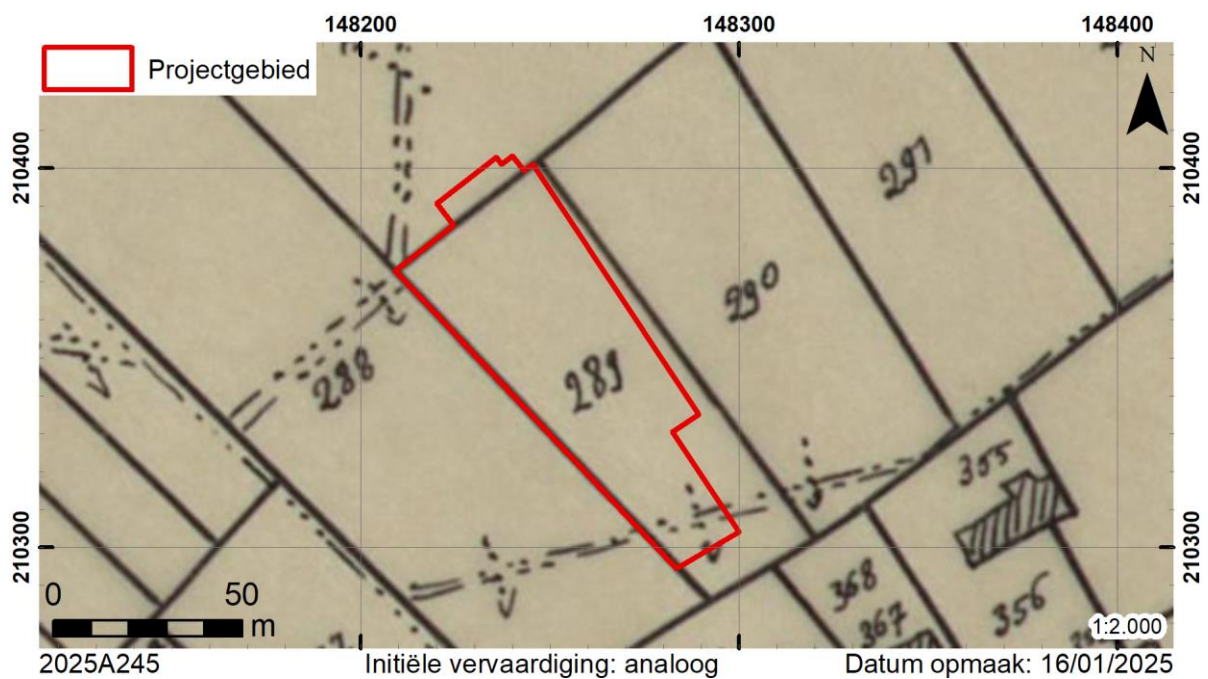
Kaart 8. Situering op de Ferrariskaart (AGIV WMS).

2.2.2.3. Nieuwste tijd

Een blik op de atlas der Buurtwegen en de Popkaart geeft aan dat de onbebouwde toestand van het areaal blijft doorleven tot in zeker halfweg de 19de eeuw. Beide documenten geven een aangepaste percellering aan die quasi concordeert met de omvang van onderhavig studiegebied. Parallel aan de noordwestelijke en zuidwestelijke onderzoeksgrenzen lopen twee buurtwegen. Langsheen de laatstgenoemde loopt aan de noordoostelijke zijde een gracht. In de zuidelijke hoek doorkruist landwegel “*sentier nr°20*” met een westzuidwest-oostnoordoost verloop het projectgebied. Naar hetgeen genoteerd staat in de leggers van de Popkaart bleef het gebruik van het terrein beperkt tot landbouwkundige doeleinden.

Kaart 9. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

Kaart 10. Situering op de kadastrakaart van Popp (AGIV WMS).

Perceel	Eigenaar	Beroep	Woonplaats	Omschrijving
289	Vandevyver, Egidius	Landbouwer	Burcht	Land
294	Claessens, Francisca	Eigenaerster	Burcht	Land

Tabel 2. Overzicht van de eigenaars en invulling van de gronden volgens de leggers van de kadastrakaart van Popp.

Noemenswaardige wijzingen voltrokken zich pas met de oprichting van een klooster met meisjesschool in 1881.³³ Niettegenstaande de parochiekerk gewijd is aan Sint-Martinus (cf. §2.2.2.1), werden beide instituten omgedoopt tot Sint-Wivinaklooster en -school. Een verklaring hiervoor is te vinden in de Sint-Wivinaverering die eertijds in Burcht in opmars was gekomen.³⁴ Op dit vlak was Burcht geen vreemde eend in de bijt aangezien bij uitbreiding in het Waasland en tevens Zeeuws Vlaanderen Sint Wivina enige populariteit genoot. Allicht vormde de bisschoppelijke schenking van een reliek aan de pastoor van Burcht in 1729 de stimulans bij uitstek voor de intense verering.³⁵

In het kielzog van de schoolstrijd die van 1879 tot 1884 in België woedde, drong zich in Burcht de noodzaak op tot het opsplitsen van de gemengde school.³⁶ Aangezien de gemeente destijds slechts één school bezat, kwam er een nieuwe gemeentelijke meisjesschool. Reeds in het jaar 1879 kocht Pastoor Rosseels de nodige grond hiervoor aan, de effectieve bouw liet wegens een dispuut echter nog twee jaar op zich wachten. Een ontwerpplan uit 1898 voor de aanleg van het tramspoor dat komende vanuit de Dorpsstraat over de Kloosterstraat richting de Zwijndrechtsesteenweg ging, getuigt voor het eerst van bebouwing binnen het projectgebied (kaart 11).³⁷ Afgaande op beeldmateriaal uit 1910 (figuur 6) is dit gebouw in de zuidelijke helft van het projectgebied te vereenzelvigen met het klooster. Van een apart schoolgebouw was kennelijk toen nog geen sprake. Verder toont het cartografisch document dat beide landbouwpercelen met nummers 289 en 294 op de oudere Poppkaart in het bezit moeten zijn gekomen van dezelfde eigenaar en is daarmee affirmatief in de aankoop van de gronden voor het klooster en de school.

Met de inwijding door de bisschop in 1880 was de meisjesschool en het klooster uiteindelijk een feit, al was het exclusief gebruik ervan voor meisjesonderwijs geen lang leven beschoren. Het einde van de schoolstrijd zorgde immers voor een intermezzo, in die zin dat de jongensschool die voorheen was gehuisvest in het gemeentehuis werd opgedoekt en verhuisde naar deze locatie. Daarbij stuurde pastoor Rosseels de zusters terstond terug naar Kruibeke.

Onder impuls van diens opvolger pastoor De Clercq namen de zusters Maricollen in 1906 hun intrek in het klooster, breidde het domein uit met een tehuis voor ouderlingen en werd in 1908 de nieuwe Sint-Jozefschool voor de jongens nabij de Sint-Martinuskerk gesticht. Al in 1906 deed het gebouwencomplex binnen het projectgebied opnieuw dienst als meisjesschool. Een confrontatie van ander beschikbaar beeldmateriaal uit halfweg 20ste eeuw met de afbeelding uit 1910 toont dat het

³³ Verelst 1993, 349.

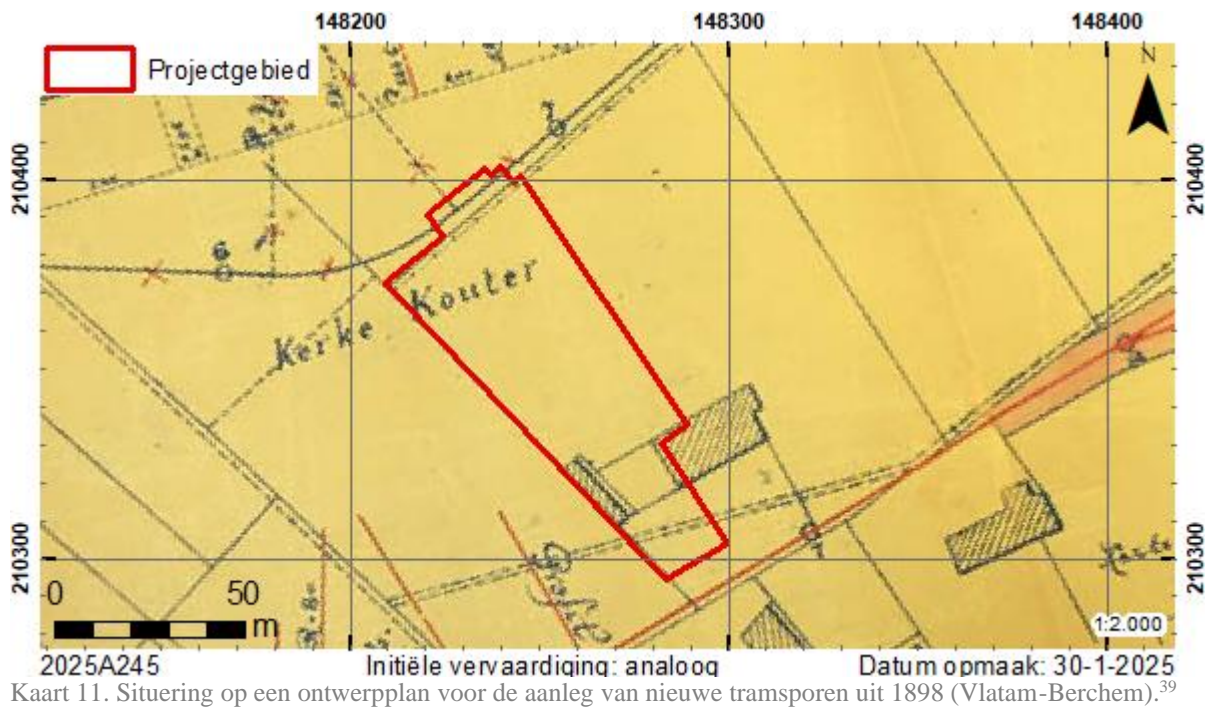
³⁴ Verelst 1993, 203.

³⁵ Embrecht 2016.

³⁶ Verelst 1993, 349.

³⁷ Van Pelt & Bettens 2018.

religieus getint domein met inbegrip van het kloostergebouw zelf in tussentijd grondig onder handen moet zijn genomen (Figuur 6; Figuur 7).³⁸

³⁸ Heemkundige Kring Zwijndrecht Burcht 2015.

³⁹ Van Pelt & Bettens 2018.

Figuur 7. Het klooster van de zusters Maricollen met linksachter de meisjesschool Sint-Wivina. Links vooraan is de bibliotheek gehuisvest.⁴¹

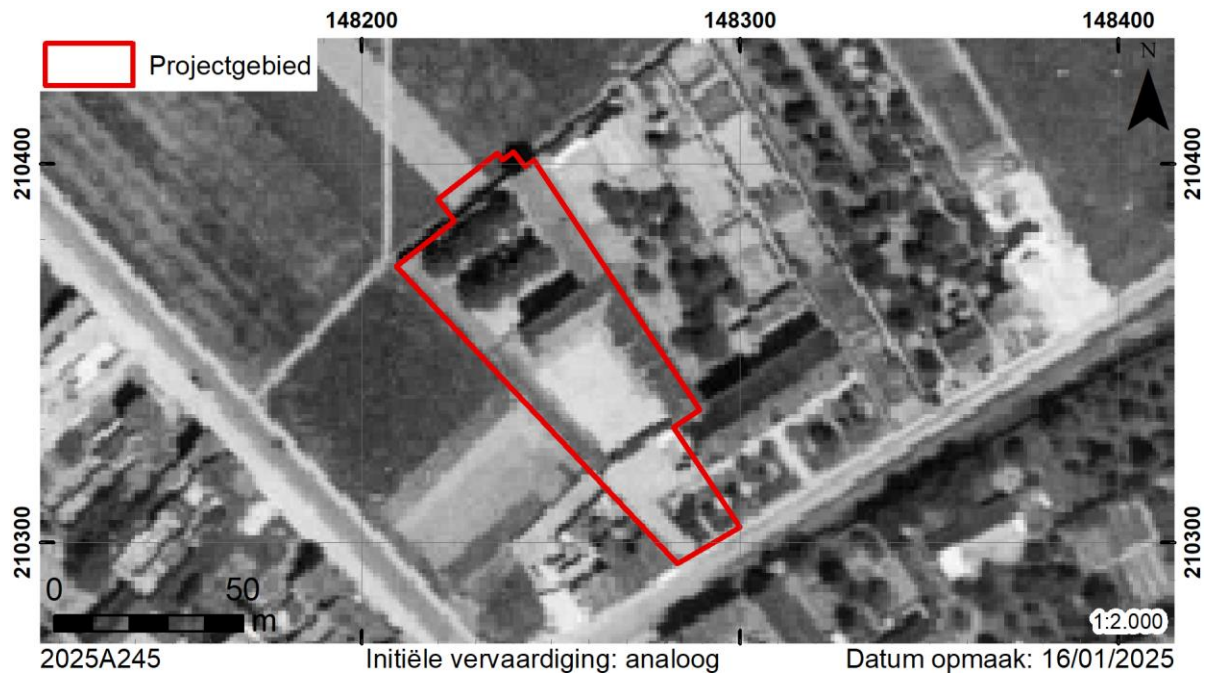
Figuur 8. Bovenaan het personeel van de meisjesschool in het jaartal 1938. Onderaan zitten respectievelijk de Zusters Scholastique, Gummara, Wilhelmina, Ambrosia, Lutgarda en Arnoldine in hun vroegere habijt.⁴²

⁴¹ Archief Heemkundige Kring Zwijndrecht Burcht.

⁴² Archief Heemkundige Kring Zwijndrecht Burcht.

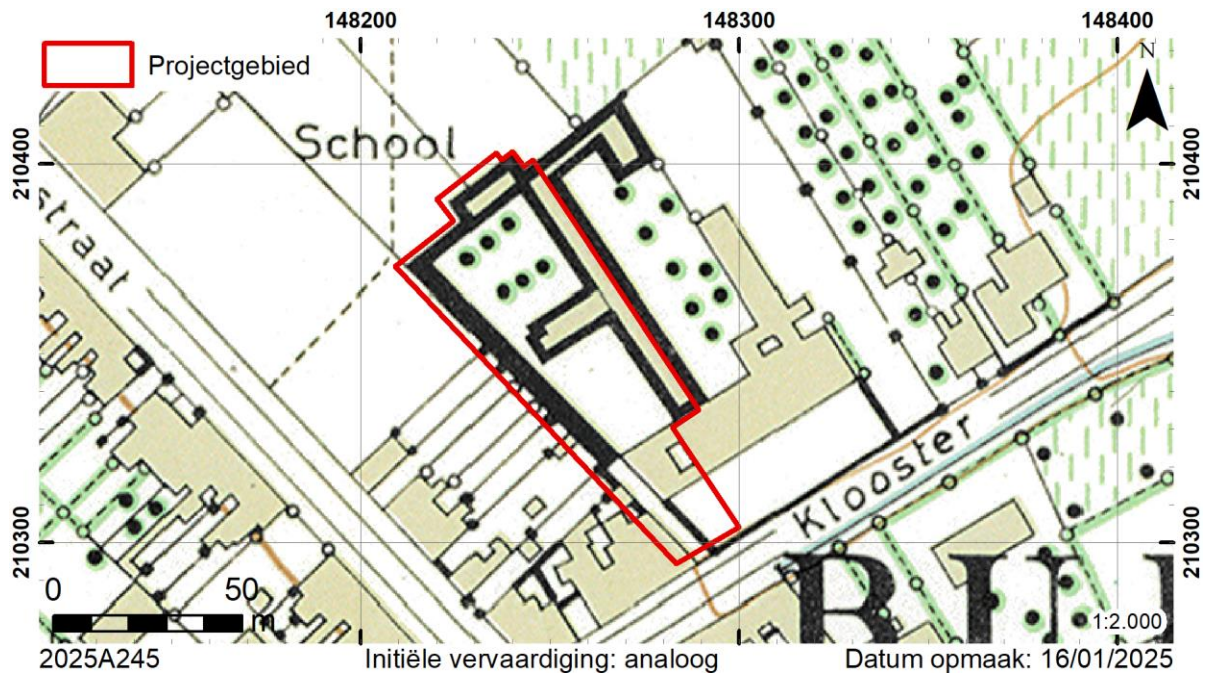

Figuur 9. Momentopname van de opening van het Sint-Jozefcollege in 1908.⁴³

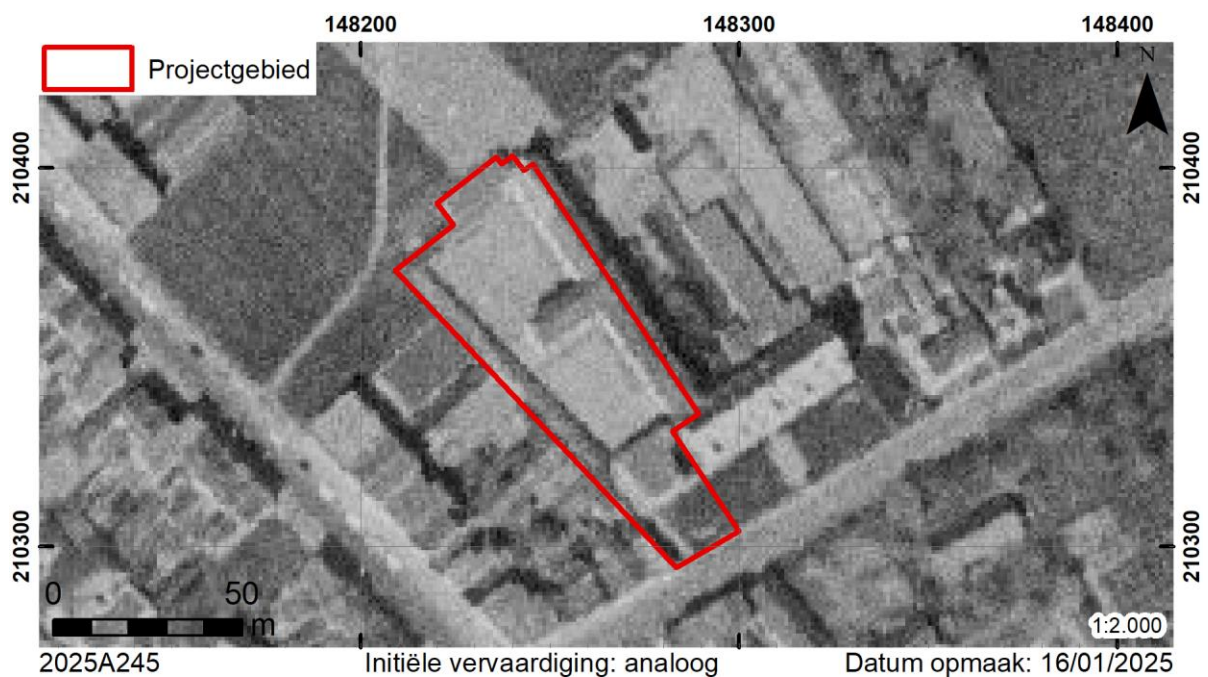

Kaart 12. Situering op een luchtfoto uit de periode 1947-1954 (NGI - ArcGIS Online).

⁴³ Martinus-Kroniek 2008.

Kaart 13. Situering op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, opgesteld tussen 1950 en 1970 (AGIV WMS).

Kaart 14. Situering op een luchtfoto uit 1971 (AGIV WMS).

Begin jaren '60 van vorige eeuw was de steeds slinkende inmenging van katholieken in de maatschappij sterk voelbaar in het Burchtse onderwijs. De zusters Maricollen besloten zich in 1970 namelijk terug te trekken uit de meisjesschool, wel bleven ze in eerste instantie instaan voor de zorg van de inwonende ouderlingen. Gezien de toestroom van nieuwe, jonge zusters om het rusthuis te bemannen uitbleef, verlieten de resterende zusters nog geen 6 jaar later het klooster definitief.⁴⁴

⁴⁴ Heemkundige Kring Zwijndrecht Burcht 2015.

Een krantenknipsel uit 1987 brengt de schrijnende toestand van het kloostergebouw als gevolg hiervan onder de aandacht (figuur 10). Aan het sterke verval van het klooster kwam uiteindelijk met de afbraak ervan in 1988 een einde (figuur 11).

Figuur 10. Krantenartikel uit Het Volk, editie van 11 februari 1987.⁴⁵

⁴⁵ Archief Heemkundige Kring Zwijndrecht Burcht.

Figuur 11. Momentopname van de afbraak van het kloostergebouw met rusthuis in april 1988.⁴⁶

In 1999 fusioneerden de aparte meisjes- en jongensschool tot één gemengde, vrije basisschool.⁴⁷ Dit ging gepaard met een naamswijziging van de school naar de patroonheilige Sint-Martinus. Tot op heden draagt de basisschool deze naam, die momenteel volledig ondergebracht is aan de Idsteinlaan op geringe afstand ten noordnoordwesten van het projectgebied. In september 2013 werd op deze locatie het nieuwe schoolgebouw in gebruik genomen. De verhuis naar dit nieuwe schooldomein verliep gefaseerd met enkele praktische moeilijkheden tot gevolg, getuige een brief van het schoolbestuur in 2013. Men was kennelijk meermaals genoodzaakt om de klassengroepen verspreid onder te brengen in beide campussen en andere locaties. Uiteindelijk werd het oude schoolcomplex aan de voormalige Kloosterstraat eind 2017 gesloopt. Sedertdien ligt het terrein tot op het moment van dit schrijven er braak bij. Rondom het perceel is een draadafsluiting geplaatst vermits het momenteel dienst doet als grasweide voor twee ezels.

⁴⁶ Archief Heemkundige Kring Zwijndrecht Burcht.

⁴⁷ Martinus-kroniek 2008.

Aan het college van
burgemeester en schepenen
Binnenplein 1
2070 Zwijndrecht

2013-02-18

Aanvraag tijdelijk gebruik pastorie voor twee klasgroepen

Geachte heer burgemeester,
Geachte mevrouw en heren schepenen,

Ter voorbereiding van de aanleg van de speelplaats van ons nieuwe schoolgebouw is het noodzakelijk dat een deel van het bestaande gebouw wordt afgebroken. Concreet betekent dit dat we twee klasgroepen tijdelijk ergens anders moeten onderbrengen.

Aangezien we naar aanleiding van de sluiting van de wijkafdeling aan de Heirbaan, deze klassen hebben geïntegreerd in de Kloosterstraat, hebben we momenteel geen lokalen meer vrij.

Zoekend naar een oplossing voor dit probleem, zijn wij zo vrij te vragen of onze school van 01-03-2013 tot 30-06-2013 gebruik kan maken van de pastorie te Burcht voor de twee klasgroepen van het zesde leerjaar.

Wij komen graag onze vraag nader toelichten en wij zijn ter beschikking om de praktische regelingen te vernemen, mocht onze vraag positief beantwoord worden.

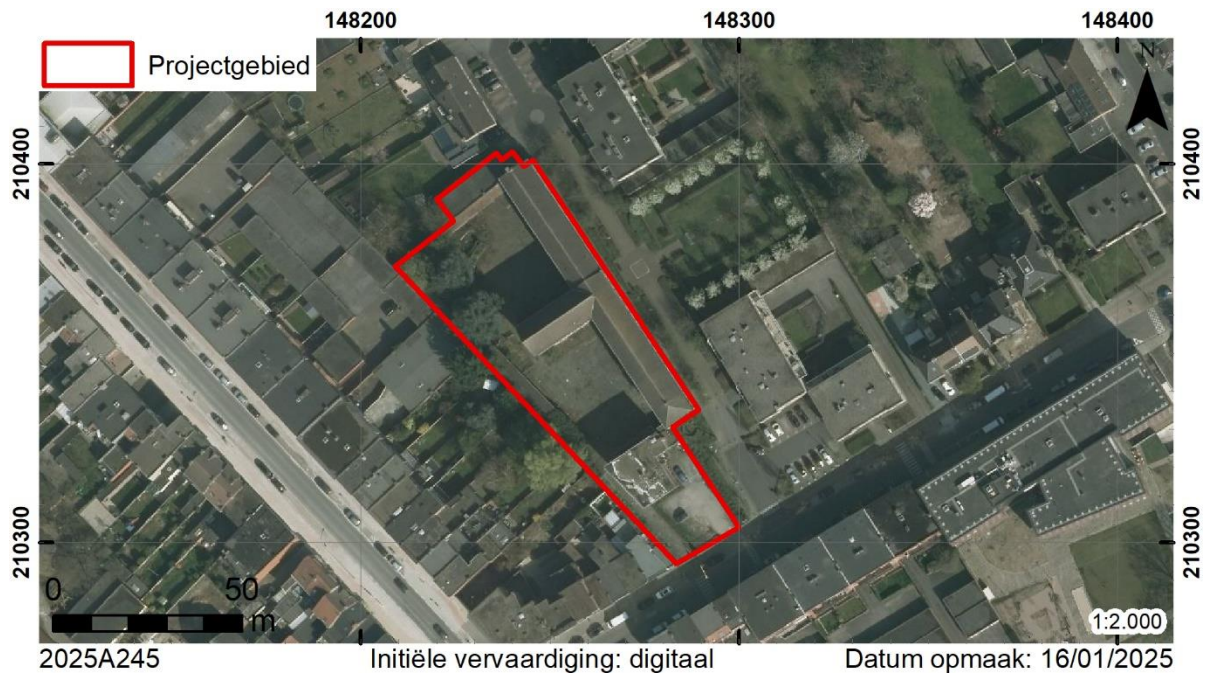
Met dank voor het in overweging nemen van deze vraag, groet ik zeer vriendelijk.

WIM VAN RANST
directeur

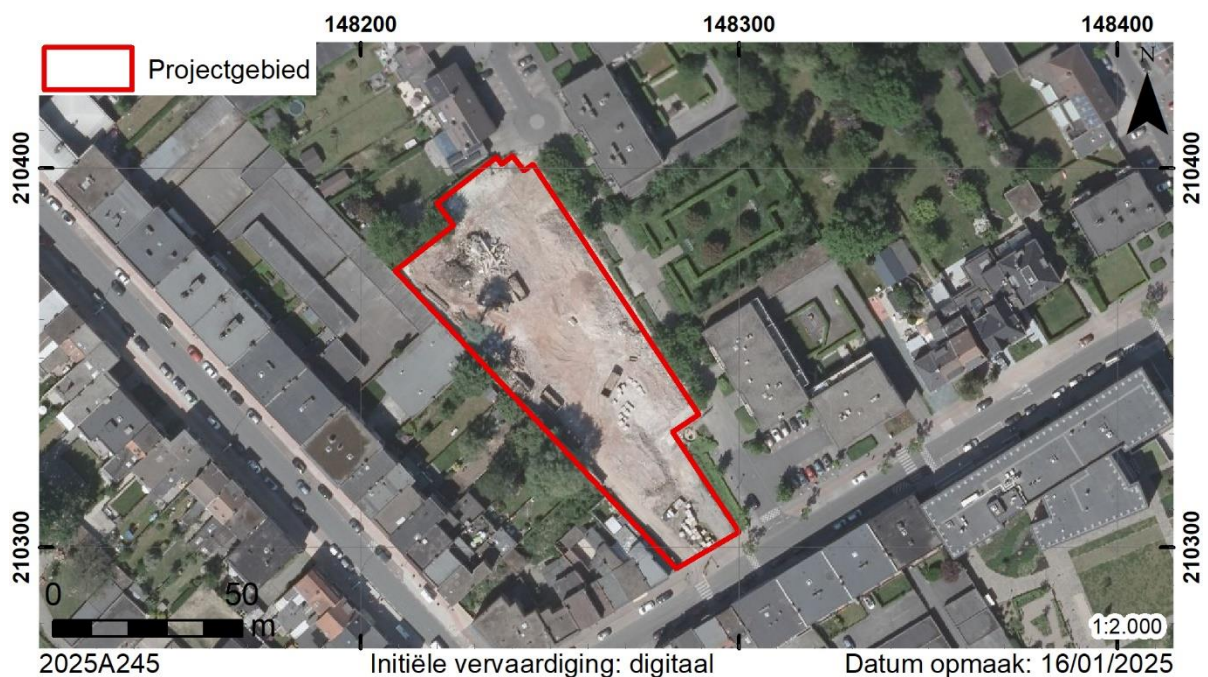

Figuur 12. Schriftelijke mededeling uit 2013 van de verhuis van het zesde leerjaar naar de oude pastorie.⁴⁸

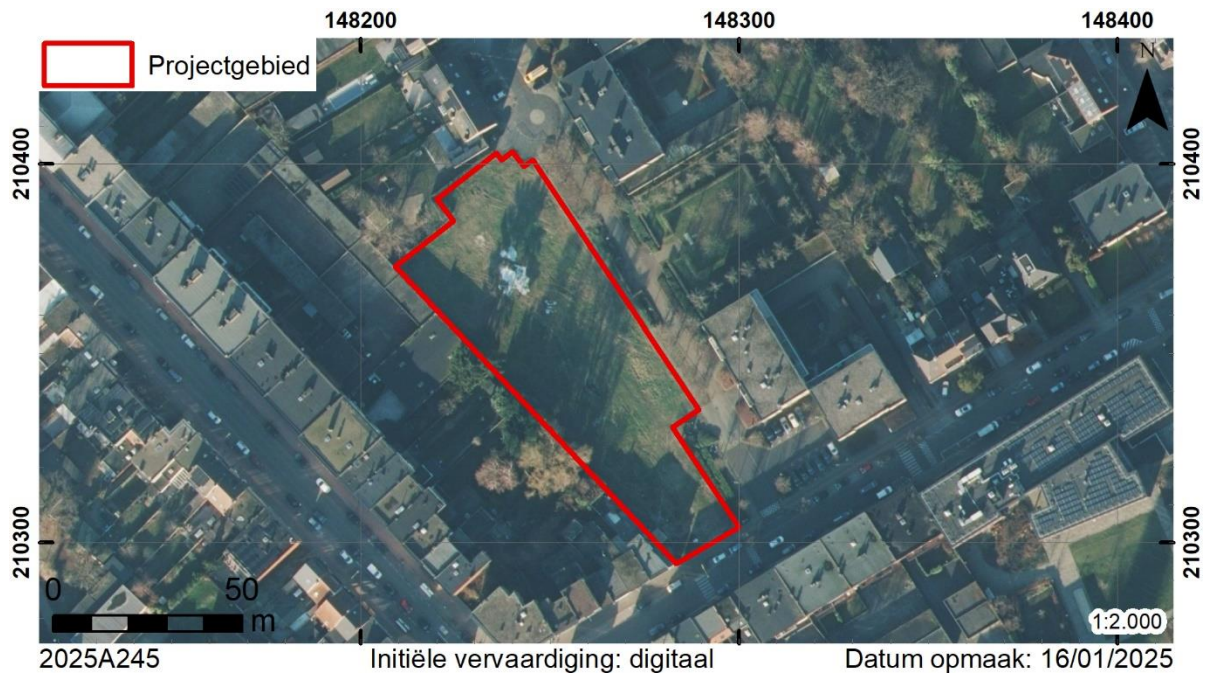
⁴⁸ Martinus-Kroniek 2008.

Kaart 15. Situering op een luchtfoto uit 2017 (AGIV WMS).

Kaart 16. Situering op een luchtfoto die werd genomen in de winter van 2018 (AGIV WMS).

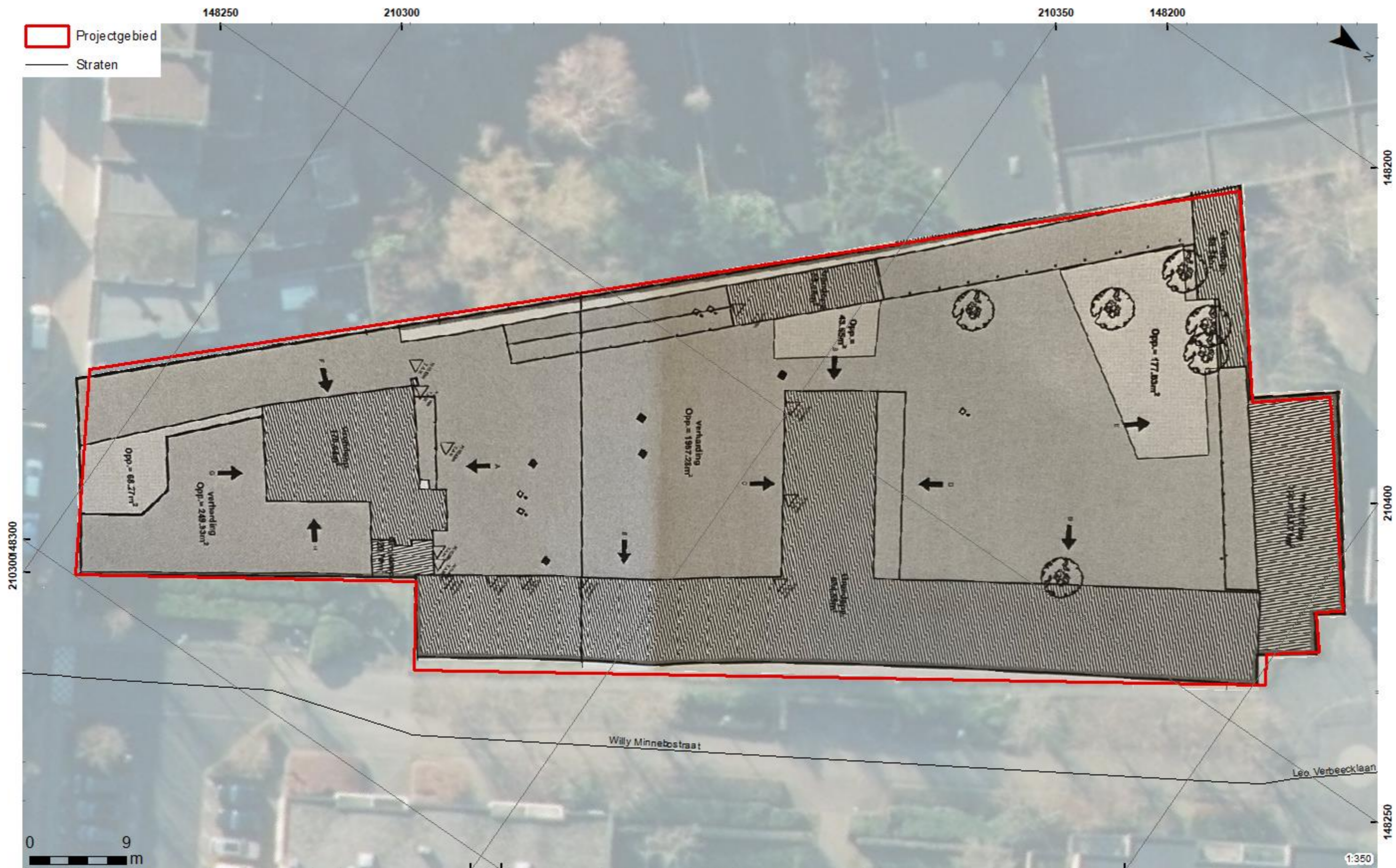
Kaart 17. Situering op de meest recente luchtfoto (AGIV WMS).

Figuur 13. Huidige toestand van het terrein, dat momenteel als grasweide voor twee ezels ingericht is (Erfpunt - Team Onderzoek).

Figuur 14. Zicht op de huidige toestand van het braakliggend terrein (Erfpunt - Team Onderzoek).

2025A245

Initiële vervaardiging: analoog

Datum opmaak: 28-1-2025

Kaart 18. Inplantingsplan van de afbraak in 2017/2018 (Woonpuntwaas).

2.2.3. Archeologisch kader

Het projectgebied en de onmiddellijke omgeving is rijkelijk bedeeld met een aantal archeologische en bouwkundige elementen uit de nieuwe tijd. Gezien de positionering van het onderzochte areaal net ten noorden van het historisch dorpscentrum van Burcht, mag dit logischerwijs weinig verrassing opwekken. Bezuiden het projectgebied werd de Sint-Martinuskerk opgenomen als een archeologisch element (ID 110018⁴⁹), op basis van het bureauonderzoek (24175⁵⁰) en daaropvolgende proefputtenonderzoek (28613⁵¹) in 2023 werd archeologisch element 990704⁵² hieraan toegevoegd. De parochiekerk is sinds 29 maart 2019 vastgesteld bouwkundig erfgoed (ID 113284).⁵³ Onmiddellijk ten oosten van het kerkgebouw bevindt zich de oude Broederschool, die sinds dezelfde datum in de Inventaris Onroerend Erfgoed als bouwkundig erfgoed is opgenomen (CAI ID 113275).⁵⁴ Vandaag is in het neogotisch schoolgebouw de lokale jeugdvereniging gehuisvest. Oorspronkelijk werd de Broederschool in 1908 gesticht op de gronden van de oude pastorie die er tot medio 17de eeuw gevestigd was (archeologisch element 150593).⁵⁵ De oprichtingsdatum van het schoolgebouw werd vereeuwigd in de toegangspoort (figuur 15).⁵⁶

⁴⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022g.

⁵⁰ Van Neste & Evaert 2022.

⁵¹ Van Neste, Lauwers & Evaert 2024.

⁵² Agentschap Onroerend Erfgoed 2024j.

⁵³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022f.

⁵⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022b.

⁵⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022c.

⁵⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022a.

Figuur 15. Toegangspoort van de oude Broederschool met bovenaan de oprichtingsdatum 1908 (Erfpunt - Team Onderzoek).

Langs de linkeroever van de Schelde, ten zuidzuidwesten van het studiegebied, leverde metaaldetectie diverse vondsten op (CAI ID 981588⁵⁷). Onder de aangetroffen kledingaccessoires gaat het om één glazen en twee militaire knopen uit koper. Beide metalen knopen bezaten reliëfdecoratie waarvan één voorzien is van een anker, op een ander was dan weer een vlag te herkennen. Verder werd een sterk verweerde koperen munt en een koperen sleutel gerecupereerd.

Het kaiplein zelf staat als een archeologische site gekend (archeologisch element 980866⁵⁸). Naar aanleiding van de geplande herinrichting als parkeerplaats stelde All-Archeo bvba een archeologienota op (6996⁵⁹). Nadat dit bureauonderzoek een zeer hoge archeologische verwachting uit de nieuwe tijd uitwees⁶⁰, dat werd ingelost door het bijkomend proefputtenonderzoek (nota 10738⁶¹, archeologisch

⁵⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021a.

⁵⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022e.

⁵⁹ Reyns & Ferket 2018a.

⁶⁰ Reyns & Ferket 2018b.

⁶¹ Bruggeman 2019.

element 224073⁶²), voerde All-Archeo bvba in 2019 een vlakdekkende opgraving uit (eindverslag 1103⁶³). Daarbij werden restanten van de historische aanlegkade voor schepen langsheen de Scheldeoever blootgelegd. Gezien de tot dusver grote zeldzaamheid van materiële getuigenissen van een houten beschoeiing met gerelateerde los- en laadinfrastructuur, draagt dit archeologisch onderzoek een unieke waarde. Op basis van dendrochronologisch onderzoek zou de complexe constructie ten minste tot eind 18de eeuw teruggaan, waaronder drie grote fasen in de kadeinfrastructuur te onderscheiden vielen. In een laatste fase vervingen stalen ankers de houten verankering van de houten kade naar het binnenland toe. Markant daarbij is overigens het gebruik van geïmporteerd Amerikaans hout.

Archeologisch element 110111⁶⁴, gelegen op ± 435 m ten noordoosten van het projectgebied, betreft tot slot het Fort Royal dat in 1584 door Farnèse als onderdeel van de Spaanse Omwalling werd opgericht.

Naar aanleiding van een geplande herinrichting van een villadomein, onmiddellijk ten westen van de zone waar de aanwezigheid van Fort Royal wordt verondersteld, werd een archeologienota opgesteld (archeologienota 19483).⁶⁵ Het geadviseerde landschappelijk bodemonderzoek in functie van steentijd artefactensites en een bijkomend proefsleuvenonderzoek is tot op heden echter niet uitgevoerd of gepubliceerd, waardoor hier geen bijkomende archeologische gegevens aan ontleend kunnen worden.

Ook voor de voorziene oprichting van appartementsblokken ten westen van het onderzochte areaal stelde Fodio bvba een bureauonderzoek op (archeologienota 11590⁶⁶). Dit werd later hernomen in archeologienota's 27836⁶⁷ en 27881⁶⁸. Gegeven de impact van de bodemingrepen op het bodemarchief in combinatie met de reële kans op aanwezige archeologische sporensites binnen de bestudeerde zone, gold een bijkomend proefsleuvenonderzoek als advies. Een rapportering van dit onderzoek is op het moment van dit schrijven echter evenmin beschikbaar.

⁶² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021b.

⁶³ Bruggeman, Van Buggenhout & Reyns 2020.

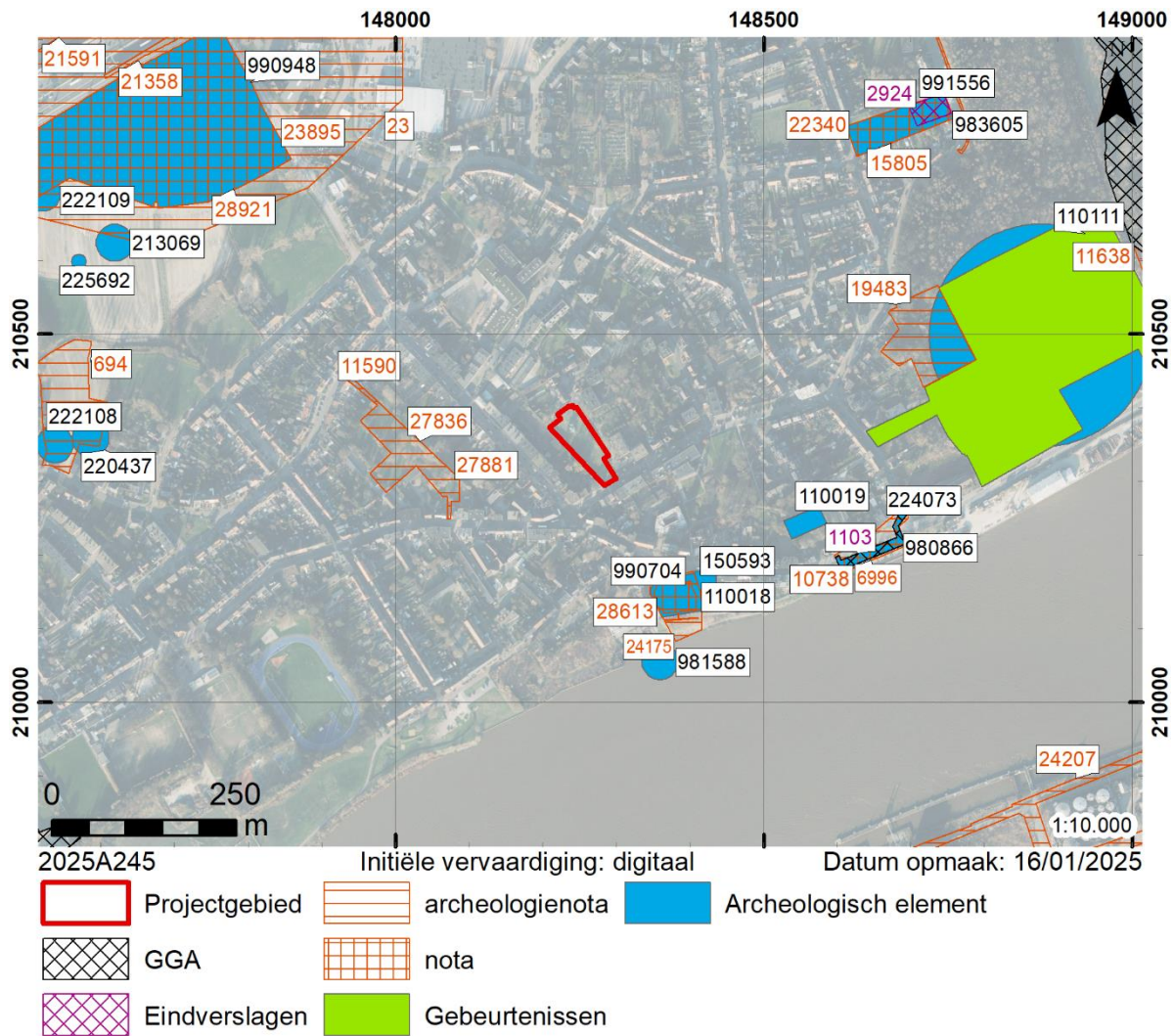
⁶⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022d.

⁶⁵ Arckens & De Beenhouwer 2021.

⁶⁶ Arckens, Geelen & De Beenhouwer 2019.

⁶⁷ Arckens & De Beenhouwer 2023a.

⁶⁸ Arckens & De Beenhouwer 2023b.

Kaart 19. Gekende archeologische waarden⁶⁹.

Een goede ontsluiting van het projectgebied op vlak van archeologische onderzoeksactiviteit blijft ook op ruimere schaal van toepassing. Met name vanaf 450 m ten noordwesten tot 630 m ten westnoordwesten van het terrein centreren zich meerdere gronden die aan een archeologietraject zijn onderworpen. Polygoon 23 heeft daarbij betrekking op een bureauonderzoek dat werd uitgevoerd naar aanleiding van de werkzaamheden aan belangrijke verkeersknooppunten in het kader van het 'Masterplan 2020' voor een verbeterde mobiliteit in de Antwerpse regio (archeologienota 23⁷⁰). Concluderend werd gesteld dat niettegenstaande de aanwezigheid van waardevolle archeologische vindplaatsen ter hoogte van het onderzochte gebied niet uit te sluiten is, verder vooronderzoek gezien de aard van de geplande ingrepen praktisch niet haalbaar is.⁷¹ De optie om onmiddellijk middels archeologische werfbegeleiding over te gaan tot een opgraving, geniet dientengevolge de voorkeur.

⁶⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024a; Agentschap Onroerend Erfgoed 2024b; Agentschap Onroerend Erfgoed 2024c; Agentschap Onroerend Erfgoed 2024d; Agentschap Onroerend Erfgoed 2024e; Agentschap Onroerend Erfgoed 2024f; Agentschap Onroerend Erfgoed 2024g.

⁷⁰ Vansweevelt & Minsaer 2016.

⁷¹ Vansweevelt & Minsaer 2016, 26.

Het noordelijke deel dat overlapt met het Amerikaans en Brits legerkamp Top Hat vergt omwille van een specifieke onderzoeksmethodiek toegespitst op Tweede Wereldoorlogrelicten en in het bijzonder metalen objecten wel een opgraving voorafgaand aan de werken. Vier jaar later, in 2022 werd in functie van enkele aanpassingen bij de grootschalige infrastructuurwerken aan de knooppunten E34/E17 een nieuw bureauonderzoek opgesteld (archeologienota 21358⁷²). Aangezien de gewijzigde ingrepen vooral betrekking hadden op het plaatsen van geluidschermen en het plaatsen van fietsbruggen en een ecoduct, concludeerde men dat de impact te gering is om nuttige kenniswinst te genereren aan de hand van bijkomend archeologisch terreinonderzoek.

Voorafgaand aan de aanleg van bermen en taludering ten zuiden van de E17 tussen het afrittencomplex Zwijndrecht-Kruikeke en het verplaatsen van de Fluxysleiding binnen dit tracé stelde de Dienst archeologie stad Antwerpen een bureauonderzoek op (archeologienota 23895⁷³), dat resulteerde in een proefsleuvenonderzoek (nota 28921⁷⁴). Het vastgestelde sporen- en vondstenbestand droeg waardevol archeologisch erfgoed uit twee verschillende tijdperken. Naast een volmiddeleeuws gebouwenplattegrond werd een dubbele palenrij als onderdeel van een nederzetting uit de metaaltijden aangetroffen. Het Fluxystracé waarbinnen de resten zich begeven, biedt echter geen ruimte voor een verder terreinonderzoek. Bijgevolg zal het vervolgtraject zich toespitsen op een natuurwetenschappelijke analyse en een gespecialiseerde studie van de aangetroffen structuren en de aardewerkvondsten.

De komst van een gebouw met ondergrondse parking op het terrein dat geprangd ligt tussen de E17 en de Westpoort, gaf aanleiding tot het opstellen van een bureauonderzoek in 2022 door All-Archeo (21591⁷⁵). Op grond van de interessante landschappelijke ligging en hetgeen op archeologisch vlak rondom het terrein gekend is, werd een landschappelijk booronderzoek gevolgd door een proefsleuvenonderzoek in uitgesteld traject opgelegd.

Meer naar het zuiden toe diende aan Den Boomgaard agrarisch gebied te kijken voor een nieuwbouwwijk (694⁷⁶). Het spreekt voor zich dat prospectief terreinonderzoek op deze locatie aangewezen was. In 2016 vond door BAAC een landschappelijk booronderzoek plaats, waarbij van een voldoende bewaarde podzolbodem geen sprake was. Het daaropvolgend proefsleuvenonderzoek dient nog plaats te vinden of is tot op heden nog niet gerapporteerd.

⁷² Celis 2022a.

⁷³ Celis 2022b.

⁷⁴ Dierckx 2024.

⁷⁵ Reyms 2022.

⁷⁶ De Ketelaere & Pawełczak 2016.

Polygoon 15805⁷⁷ op circa 524 m afstand ten noordoosten van onderhavig projectgebied bakent een terrein aan de Oude Gentweg af, dat tot op het moment van dit schrijven een volledig archeologisch traject heeft doorlopen. Alle landschappelijke, historische en archeologische gegevens die De Logi & Hoorne verzamelde bij de bureaustudie wezen eenduidig op een groot archeologisch potentieel van het terrein tegenover de reële bedreiging van de geplande verkaveling (archeologienota 15805⁷⁸). Op het terrein van ruim 5 hectare groot was na afronding van het landschappelijk bodemonderzoek in uitgesteld traject de westelijke zone weerhouden voor een verkennend archeologisch booronderzoek (nota 22340⁷⁹, archeologisch element 983605⁸⁰). Vermits dit geen indicaties voor prehistorische activiteit opleverde, volgde meteen het proefsleuvenonderzoek. In het verslag van resultaten wordt in het noordoosten van het plangebied de aanwezigheid van paalsporen als onderdeel van een laatmiddeleeuws woonerf gesignaleerd.⁸¹ Het advies om hier over te gaan tot een opgraving spreekt voor zich. Het vlakdekkend onderzoek bracht concreet één gebouwenplattegrond uit de 12de/13de eeuw en een drinkpoel of uitloopplaats die mogelijk contemporain in gebruik was aan het licht (eindverslag 2924, archeologisch element 991556⁸²).

Voor de dijkverhoging aan de Burchtse Weel op ruim 350 m ten oostnoordoosten van het plangebied bleef het archeologische onderzoek uitgevoerd door BAAC steken op het opstellen van een bureauonderzoek met beperkte samenstelling (11638⁸³). Het advies tot vrijgave steunt op een tweeledige motivering, in die zin dat de beperkte ingrepen nagenoeg geen impact zullen hebben op het bodemarchief dat bovendien zelf al sterk aangetast is door allerlei antropogene activiteiten in het subrecente verleden.

Tot slot melden we nog het bureauonderzoek dat werd opgesteld voor enkele zones in Hoboken op de rechteroever van de Schelde, dat zo'n 780 m van het projectgebied verwijderd ligt (archeologienota 24207⁸⁴). Niettegenstaande de locatie gelegen is binnen ingedijkt polder- en landbouwgebied, toont een topografische kaart uit 1904 dat de gronden artificieel zijn opgehoogd met zeker 3 meter en tot een petroleumsite werden ontwikkeld. Vermits de maximale verstoringsdiepte van het te plaatsen rioleringsnet geringer is dan de basis van de opgehoogde en verontreinigde pakketten, werd voor vrijgave gepleit.

⁷⁷ De Kreyger, Genbrugge & De Logi 2020.

⁷⁸ De Kreyger, Genbrugge & De Logi 2020.

⁷⁹ Malfliet *et al.* 2022.

⁸⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022h.

⁸¹ Malfliet *et al.* 2022, 46.

⁸² Agentschap Onroerend Erfgoed 2024i.

⁸³ Schelkens 2019.

⁸⁴ Devalckeneer 2022.

Noemenswaardig zijn ter afsluiting een aantal archeologische elementen die op geringe afstand rondom het projectgebied zijn geobserveerd, waaronder de eerder vermelde Broederschool die in 1908 gesticht werd (archeologisch element 150593⁸⁵).

Het gebouw aan de overzijde van het Kerkplein in de Dorpsstraat dat vandaag huisnummer 41 draagt is te identificeren als een statig herenhuis in baksteenbouw met decoratief gebruik van natuursteen dat werd opgericht in 1912.⁸⁶ Nog in de Dorpsstraat omschrijft de inventaris onroerend erfgoed het gebouw met vandaag huisnummer 20 als een burgerhuis in neo-Lodewijk XVI-stijl uit de tweede helft van de 19de eeuw.^{2022e} Meer oostwaarts in de Dorpsstraat betreft tevens de woning dat vandaag huisnummer 29 draagt sinds 2019 vastgesteld bouwkundig erfgoed (archeologisch element 110019⁸⁷). Het betreft de laat-18de-eeuwse pastorie van de Sint-Martinusparochie die na de stichting van de Broederschool verhuisde naar deze locatie. Een beboomde tuin omringde de pastoriwoning die met een geplaveide toegangsweg en ijzeren hek uitgeeft op het Kaaplein.

Archeologisch element met ID-nummer 110111, gelegen op ± 475 m ten oostnoordoosten van het projectgebied, betreft tot slot het Fort Royal dat in 1584 door Farnèse als onderdeel van de Spaanse Omwalling werd opgericht.⁸⁸ De locatie overlapt partieel met het voormalig terrein van de Sidal fabriek, waar in september 2011 een paleolandschappelijk booronderzoek plaatsvond⁸⁹. Dit gebeurde naar aanleiding van de voorziene ontwikkeling van het wooncomplex *Stellae Scaldis*, op circa 360 m ten oostnoordoosten van onderhavig plangebied. Het onderzoek had naast een paleolandschappelijke reconstructie in functie van steentijdarcheologie, het peilen naar de bewaringstoestand van de 16de-eeuwse verdedigingsgordel als bijkomend doel. Na analyse van de 40 opgeboorde bodemprofielen werd geconstateerd dat er geen indicaties zijn om bewaarde resten van de vestingwerken te verwachten. Aan de top bleek het pleistoceen niveau – inclusief eventueel aanwezige steentijd artefactensites – vernield of weg geërodeerd te zijn. Naar het oosten toe neemt het dekzand een merkbare duik, waar Schelde-alluvium aangesneden werd. In dit deel viel niet uit te sluiten dat prehistorische occupatieresten geassocieerd zijn met deze met veen opgevulde depressie. Bijgevolg klonk als conclusie dat enkel archeologisch booronderzoek in deze zone uitsluitend kan bieden. Een verslag van resultaten van het verder archeologisch onderzoek is evenwel niet terug te vinden.

Verder leverde metaaldetectie in de Visserstraat op twee locaties waardevolle vondsten op. Zo kwam op ± 616 m ten noordwesten van het plangebied een fragment van een bronzen kokerbijltje uit de

⁸⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022c.

⁸⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022i

⁸⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2001.

⁸⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022d.

⁸⁹ Vanmontfort 2011.

bronstijd aan het licht (archeologisch element 213069⁹⁰). Zeer uitzonderlijk was de vondst van een zilveren kinderring die – geheel in Christelijke traditie – versierd was met een kruisje, Maria en een anker op 734 m afstand van het terrein. Daarnaast leverde metaaldetectie een zilveren munt van Leopold I geslagen in 1834 op (archeologisch element 222109⁹¹). Een koperen munt uit 1606 werd nog gerecupereerd in de Boomgaardstraat op een kleine 600 m ten westen van het projectgebied (archeologisch element 220437⁹²), alsook een tweede munt met Lodewijk XVI uit 1792 net ten westen daarvan (archeologisch element 222108⁹³). Tot slot leverde metaaldetectie aan de Vrijheidsstraat op ± 667 m ten noordwesten van het studiegebied een 15de of 16de-eeuwse riemtong op (archeologisch element 22569⁹⁴). Aan de metaaldetectievondst aan de Kerkstraat op amper 225 m ten zuidzuidoosten van het projectgebied ontbreekt het aan elementen om het object chronologisch te plaatsen (archeologisch element 981588⁹⁵).

2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het projectgebied ligt op de noordoostelijke uitloper van de cuesta, wat zich vertaalt in het fors stijgend reliëf in westzuidwestelijke richting. Vanaf een kleine 200 m ten noordoosten van het areaal doet zich net de omgekeerde situatie voor en begeven we ons in het aanmerkelijk lagergelegen poldergebied. Alhoewel het studiegebied gepositioneerd is vlak bij het historisch centrum van Burcht, duurt het tot eind 19de eeuw aler er afgaande op historische documenten voor het eerst sprake is van bebouwing of ten minste een functionele invulling die louter agrarische doeleinden overstijgt.

Aanvankelijk bleef de omvang van het gebouwenbestand beperkt tot het kloostergebouw dat in de zuidelijke helft van het studieareaal gelegen was en zich daarbuiten in oostnoordoostelijke richting, parallel aan de toenmalige Kloosterstraat uitstreckte. Na een opwaardering en uitbreiding van het complex in de eerste decennia van 1900 bleef ook de noordelijke helft niet gevrijwaard van bebouwing en verharding. Beschikbare documenten lichten echter niet toe in hoeverre het klooster, de bibliotheek en het schoolgebouw onderkelderd zijn.

Uiteindelijk mondde het verval van het klooster dat zich tegen de seculariserende achtergrond vanaf de jaren '60 voltrok, in 1988 uit tot een afbraak ervan. In de daaropvolgende drie decennia bleef het projectgebied grotendeels in gebruik als schooldomein. Pas eind 2017 onderging het schoolgebouw

⁹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017.

⁹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019b.

⁹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2018.

⁹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2019a.

⁹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020.

⁹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021a.

eenzelfde lot als het klooster. Na de sloopwerken bleef het terrein er braakliggend bij liggen, vandaag fungeert het als ezelweide.

2.2.5. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Tot nader orde zijn in de onmiddellijke nabijheid van het onderzochte areaal geen archeologische sites gaande van de steentijd tot in de vroege middeleeuwen gekend. Restanten ouder dan de volle middeleeuwen lijken zich eerder te concentreren op iets hoger gelegen locaties op de Wase cuesta, op geruime afstand ten westen van het onderzoeksgebied. Afgezien daarvan is een zijdelingse melding van de recente opgravingscampagne in de Sint-Martinuskerk op zijn plaats. Het ruim aantal losse vondsten van Romeinse makelij zijn namelijk sterk indicatief voor een belangrijke Romeinse component in de nabije omgeving.

Niettegenstaande voor prehistorische aanwezigheid binnen het onderzochte areaal geen archeologische meldingen rondom voorhanden zijn die de kans op het aantreffen ervan sterkt, is de landschappelijke ligging dat wel. Het gebied ligt aan de voet van de Wase cuesta, op ongeveer 220 m ten zuiden van de Schelde. Onderzoek wijst op het belang van de nabijheid van open water voor de aanwezigheid van steentijd artefactensites⁹⁶. Hierbij lijkt de afstand van ± 250 m de bovengrens te zijn⁹⁷. Een uitvoerig syntheseonderzoek naar steentijdvindplaatsen in Vlaanderen noopt echter tot de nodige voorzichtigheid omtrent dit criterium. De huidige locaties van open water kunnen namelijk niet zonder meer gelieerd worden aan dergelijke locaties in de prehistorie. Daarenboven is de referentie naar “open water” niet eenduidig, aangezien dit kan verwijzen naar de waterloop zelf, maar ook tot de rand van de alluviale vlakte of de vallei van de waterloop.⁹⁸ Bovendien geeft de bodemkaart (ten minste) in het uiterste noordwesten de aanwezigheid van een droge zandbodem met een eventueel bewaarde podzol B horizont onder de bouwvoor aan.

Voor de metaaltijden en Romeinse tijd is er evenmin concrete info ter beschikking waaruit we een verhoogde verwachting voor erfgoed uit deze periode kunnen deduceren. Ook hier geldt de gedachtegang dat dit geen reden vormt om het potentieel op archeologische waarden uit deze perioden volledig af te schrijven.

Het archeologisch kader aangaande de middeleeuwen schetst een volmiddeleeuwse nederzetting op een kleine 800 m afstand en een laatmiddeleeuws woonerf met ten minste één hoofdgebouw op ruim halve kilometer ten noordwesten van het terrein. Hoewel beide sites iets hoger gepositioneerd zijn op

⁹⁶ De Bie *et al.* 2019, 49; Van Gils *et al.* 2019, 7; Van Gils *et al.* 2019, 38.

⁹⁷ Van Gils & Meylemans 2017.

⁹⁸ Van Baelen *et al.* 2022, 93.

de cuestarug, blijft ook de landschappelijke setting van het projectgebied voldoende interessant voor nederzettingen.

De sequentie van de historische cartografie en (lucht)fotografisch beeldmateriaal verduidelijken dat het projectgebied tot aan het kantelpunt van de 19de naar de 20ste eeuw van gebouwen en verharding gespaard is gebleven. Vooreerst geraakte het zuidelijke deel bebouwd, begin 20ste eeuw diende ook de resterende zone binnen het studieterrein eraan te geloven. Er zijn echter geen betrouwbare gegevens voorhanden die ons in staat stellen om de mate van versterking die hiermee is gepaard gegaan voldoende te kunnen inschatten. Zo is niet geweten of de gebouwen al dan niet onderkelderd zijn.

2.2.6. Impact van de werken

Bij het inschatten van de impact van de werken dient rekening te worden gehouden met alle geplande bodemingrepen. Het begrip “bodemingreep” wordt door het agentschap Onroerend Erfgoed als volgt gedefinieerd:

- “Dit is elke wijziging van de eigenschappen van de ondergrond door verwijdering of toevoeging van materie, door verhoging of verlaging van de grondwatertafel, of door samendrukken van materialen waaruit de ondergrond bestaat. Voorbeelden zijn uitgraven, baggeren, aanvoeren van nieuw materiaal, ophogen, opspuiten, langdurig verhogen of verlagen van de grondwatertafel en compacteren van de ondergrond. Dit begrip moet je ruim lezen: het is niet beperkt tot de effectieve uitgravingen (bv. Individuele funderingsputten), maar slaat op de volledige bebouwde of bewerkte zone, inclusief randinfrastructuur, omgevingsaanleg en werfzone.”⁹⁹

De oprichting van de appartementen, alsook de aanleg van de bijhorende ondergrondse infrastructuur, zal zonder meer een ernstige impact hebben op de ondergrond en eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Hoewel de impact van de omgevingsaanleg vermoedelijk beperkt zal zijn, is de omvang daarvan gering. Daarenboven dienen we rekening te houden met bovenstaande definitie van een “bodemingreep” en moeten we rekening houden met het werfverkeer dat gepaard zal gaan met de constructies. Dientengevolge kan gesteld worden dat de geplande werkzaamheden een matige tot ernstige impact zullen hebben op het volledige projectgebied.

2.2.7. Afweging van de nood aan verder onderzoek

In welke mate de bouw en afbraak van het kloostergebouw, bibliotheek, het schoolgebouw en de verhardingen een nefaste impact hadden op de natuurlijke ondergrond is niet gekend. De enige manier om hierover informatie in te winnen betreft veldonderzoek. Meer specifiek zal een landschappelijk

⁹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2024h.

booronderzoek concreet inzicht geven in de bewaringstoestand van de bodem en de natuurlijke bodemopbouw.

De resultaten van het landschappelijk booronderzoek zullen valabele uitspraken toelaten omtrent de precieze verstoringsomvang van het historisch landgebruik. Op basis van deze inzichten kan beslist worden in hoeverre een bijkomend proefsleuvenonderzoek al dan niet zinvol is.

Indien blijkt dat de dikte van de (sub)recent antropogeen geroerde ondergrond diepgaander is dan de maximale verstoringsdiepte van de geplande werkzaamheden, beschouwen we het archeologisch potentieel van het projectgebied zo goed als nihil en is een vrijgave van het terrein voor de geplande bodemingrepen wenselijk.

Ingeval het landschappelijk bodemonderzoek duidt op een goed bewaarde bodemopbouw binnen (delen van) het onderzoeksterrein, spreekt het voor zich dat verder archeologisch onderzoek wel zinvol is. Afhankelijk van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek kunnen vooreerst zones afgebakend worden waar een verkennend en eventueel ook een waarderend booronderzoek en/of proefputten in functie van steentijd artefactensites aangewezen is.

Op de locaties waar de eventuele archeologische booronderzoeken een negatief resultaat kennen, wordt een bijkomend proefsleuvenonderzoek voor de screening naar archeologische waarden vanaf het neolithicum aanbevolen.

3. Synthese

In het kader van het bureauonderzoek werden meerdere onderzoeksvragen vooropgesteld. Onderstaand zullen deze bondig beantwoord worden:

- Wat zijn de gekende landschappelijke en aardkundige gegevens?
 - o Het terrein ligt op de noordoostelijke uitloper van de Wase cuesta.
 - o In het uiterste noordwesten en daarbuiten meldt de bodemkaart een droge zandbodem met dikke antropogene humus A horizont en daaronder eventueel een bedolven verbrokkelde podzol B horizont (Zbm). Het resterende deel van het terrein staat gekarteerd als “bebouwde zone”.
- Wat is het historisch landgebruik? Welke invloed kan dit hebben gehad op de bewaring van eventueel archeologisch erfgoed?
 - o Op beschikbaar kaartmateriaal zijn voor het eerst tekenen van bebouwing te zien in 1898.
 - o Voorheen bleef de functionele invulling van het terrein beperkt tot agrarische doeleinden. Dit verandert eind 19de eeuw tegen een politiek-religieuze achtergrond met de oprichting van een klooster- en bijhorend meisjesschool.
 - o In de eerste decennia van de vorige eeuw volgt een uitbreiding van het gebouwenbestand in noordelijke richting. De overige, onbebouwde delen zijn voorzien van verhardingen.
 - o Na een periode van enig verval werd in 1988 het kloostergebouw gesloopt. Eén jaar later was de Sint-WWivina meisjesschool niet meer exclusief voor meisjes en werd de naam omgedoopt naar de Sint-Martinusschool. De uiteindelijke afbraak van de gemeentelijke basisschool op deze locatie vond plaats in 2017. Sedertdien ligt het terrein er braak bij en wordt het begraasd door twee ezels.
- Zijn er gekende archeologische waarden aanwezig binnen of in de omgeving van het projectgebied?
 - o Binnen het projectgebied is geen gekend archeologisch erfgoed aanwezig.
 - o Rondom is het areaal goed omsloten door archeologische activiteiten, al blijft het gekend archeologisch erfgoed voornamelijk beperkt tot de Nieuwe en Nieuwste Tijd. Gekende archeologische waarden uit de prehistorie, metaaltijden en middeleeuwen zijn echter niet voorhanden.
 - o Niettemin kan het gebrek aan relevante archeologische waarden in de omgeving deels toegewezen worden aan het eerder beperkte aantal onderzoeken met ingreep in de bodem die hier reeds uitgevoerd of gerapporteerd werden.

- Wat is de kans dat archeologische sites aanwezig zijn binnen het projectgebied?
 - o De landschappelijke ligging is voldoende interessant om hoge verwachtingen voorop te stellen op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed binnen het studiegebied.
 - o In hoeverre dit eventueel aanwezig archeologisch erfgoed tot op heden intact is gebleven, is niet geweten. Het is niet duidelijk welke impact de bouwepisode eind 19de/begin 20ste eeuw op de ondergrond heeft teweeggebracht.
- Indien archeologisch erfgoed verwacht wordt:
 - o Hoe kan zich dit manifesteren?
 - Sites uit het paleolithicum en mesolithicum worden hoofdzakelijk gekenmerkt door clusters van artefacten en eventueel verkoolde hazelnootschelpen, bot, ... Occasioneel kunnen sporen (vb. haardresten) voorkomen.
 - Resten vanaf het neolithicum zijn herkenbaar in de vorm van grondsporen.
 - o Zijn er indicaties voor de diepte waarop het archeologisch erfgoed zich kan bevinden?
 - Archeologisch erfgoed kan onmiddellijk onder de bouwvoor aangetroffen worden.
- Wat is de impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed? Welke maatregelen dienen dienaangaande genomen te worden?
 - o Algemeen kan gesteld worden dat de geplande werken een ernstige impact zullen teweegbrengen op het eventueel archeologisch erfgoed. De concrete omvang van de verstoring van de reeds afgebroken klooster- en schoolgebouwen dient geëvalueerd te worden door middel van een landschappelijk bodemonderzoek.
 - o Op basis van de resultaten van dit booronderzoek kan afgewogen worden in hoeverre een bijkomend proefsleuvenonderzoek – eventueel na negatief resultaat van archeologisch booronderzoek(en) in de zones met een bewaarde podzol – zinvol is.

4. Samenvatting

In Burcht zullen twee appartementsgebouwen met ondergrondse parking gerealiseerd worden. Aangezien de betrokken percelen een oppervlakte van 3 902,85 m² hebben en de geplande werkzaamheden meer dan 1 000 m² zullen beslaan, is de opmaak van een archeologienota verplicht.

In het kader van het bureauonderzoek werd informatie verzameld over de bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek, de topografie, geologie, het bodemgebruik, de aanwezige erfgoedwaarden en de historische ingrepen. Op basis daarvan werd getracht een verwachting te formuleren aangaande de mogelijke aanwezigheid van archeologisch erfgoed en de potentiële bewaring daarvan.

Het onderzoeksgebied begeeft zich op de noordoostelijke uitloper van de Wase Cuesta. De bodem binnen het projectgebied wordt omschreven als bebouwd gebied, dan wel als droge zandgrond met dikke antropogene humus A horizont. De potentiële bodemerosie binnen het projectgebied is niet gekend. De dichtstbijzijnde natuurlijke waterloop bevindt zich op ± 220 m.

Op een cartografisch document uit 1898 is te zien dat het zuidelijk deel van het projectgebied ontwikkeld werd. Andere historische gegevens leren ons dat eind 19de eeuw de landbouwpercelen ter hoogte van het areaal werden aangekocht om er een katholieke meisjesschool en bijhorend klooster op te richten. Ergens in de eerste decennia van vorige eeuw kwamen ook centraal en langs de noordoostelijke en noordelijke contour enkele bijkomende gebouwen. Alhoewel het kloostergebouw zelf in 1988 afgebroken werd, bleef het projectgebied nog 30 jaar in gebruik als schooldomein. Sinds de sloopwerken van de schoolinfrastructuur ligt het areaal er braak bij.

Gezien de positionering van het terrein op zeer geringe afstand benoorden het historisch centrum van Burcht, wekt het weinig verbazing dat het gros van de – rijkelijk aanwezige – archeologische en bouwkundige elementen waarden beslaat uit de Nieuwe en Nieuwste Tijd. De dichtstbijzijnde gekende archeologische waarden uit oudere tijdperken beperken zich tot een volmiddeleeuwse occupatie op net geen 800 m ten noordwesten van het terrein, een 12de/13de-eeuws woonerf dat amper 500 m ten noordoosten van het areaal verwijderd ligt en enkele losse vondsten in de Sint-Martinuskerk die sterk indicatief zijn voor de aanwezigheid van een belangwekkende Romeinse site in de nabije omgeving. Aangaande het archeologisch potentieel is het van belang te benadrukken dat rondom het projectgebied meerdere archeologische (voor)onderzoeken met bodemingrepen op het moment van dit schrijven nog niet uitgevoerd, dan wel gerapporteerd zijn.

De aard van het bureauonderzoek in combinatie met het gebrek aan concrete gegevens aangaande de verstoringsgraad van de in 2017/2018 opgebroken verharding en bebouwing, laten niet toe om de aanwezigheid van archeologisch erfgoed binnen het projectgebied definitief uit te sluiten. Omwille

daarvan wordt in eerste instantie een landschappelijk booronderzoek binnen de gehele onderzoekszone geadviseerd. Dit is de meest efficiënte en betrouwbare manier om concreet zicht te krijgen op de bewaringstoestand van de ondergrond. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan eventueel een herevaluatie gebeuren van de impact van de geplande werkzaamheden op het bodemarchief.

5. Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2001: *Kaaiplein 29*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/110019> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: *Visserstraat*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/213069> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2018: *Boomgaardstraat*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/220437> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019a: *Boomgaardstraat I*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/222108> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2019b: *Visserstraat I*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/222109> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020: *Vrijheidstraat*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/225692> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021a: *Kerkstraat IV*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/981588> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2021b: *Kaaiplein 11*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/224073> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022a: *Broederschool gedateerd 1908 (bouwkundig element)*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/14735>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022b: *Broederschool gedateerd 1908 (vastgesteld bouwkundig erfgoed - ID 113275)*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113275>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022c: *Dorpsstraat 1 (archeologisch element)*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/150593>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022d: *Fort Royal*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/110111>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022e: *Kaaiplein Burcht (archeologisch element)*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/980866>.

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022f: *Parochiekerk Sint-Martinus (vastgesteld bouwkundig erfgoed)*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113284> (geraadpleegd op 22/04/2022).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022g: *Sint-Martinuskerk (archeologisch element)*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/110018>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022h: *Oude Gentweg*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/983605> (geraadpleegd op 20/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022i: Neogotisch herenhuis van 1912, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113276>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2022e: Burgerhuis in neo-lodewijk XVI-stijl (vastgesteld bouwkundig erfgoed), Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/113274>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024a: *Archeologisch erfgoed - gehelen* [shapefile], <https://geo.onroenderfgoed.be/downloads/erfgoedobjecten.zip>, Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024b: *beschermde archeologische site* [shapefile], <https://geo.onroenderfgoed.be/downloads/aanduidingsobjecten.zip>, Agentschap Onroerend Erfgoed.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024c: *Eindverslagen* [shapefile], <https://geo.onroenderfgoed.be/downloads/archeologie.zip>, Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024d: *Gebieden geen archeologie* [shapefile], <https://geo.onroenderfgoed.be/downloads/aanduidingsobjecten.zip>, Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024e: *Nota's* [shapefile], <https://geo.onroenderfgoed.be/downloads/archeologie.zip>, Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024f: *Vastgestelde inventaris van archeologische zones* [shapefile], <https://geo.onroenderfgoed.be/downloads/aanduidingsobjecten.zip>, Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024g: *Waarnemingen publiek en privaat* [shapefile], <https://geo.onroenderfgoed.be/downloads>, Agentschap Onroerend Erfgoed, Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024h: Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen, .
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024i: *Opgraving Oude Gentweg*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/991556> (geraadpleegd op 20/01/2025).

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024j: *Ringpark West - fase 2* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/990948> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024k: *Sint-Martinuskerk*, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/990704> (geraadpleegd op 16/01/2025).
- ARCKENS M. & DE BEENHOUWER J. 2021: *Archeologienota Zwijndrecht - Burcht Antwerpsesteenweg 81 Resultaten*, Fodio Rapport Folio 95, Wijnegem.
- ARCKENS M. & DE BEENHOUWER J. 2023a: *Archeologienota Burcht Boomgaardstraat 17*, Fodio Rapport Folio 145, Wijnegem.
- ARCKENS M. & DE BEENHOUWER J. 2023b: *Archeologienota Burcht Boomgaardstraat 17*, Fodio Rapport Folio 145, Wijnegem.
- ARCKENS M., GEELEN N. & DE BEENHOUWER 2019: *Archeologienota Burcht Boomgaardstraat 17 Resultaten*, Fodio Rapport Folio, Wijnegem.
- BRUGGEMAN J. 2019: *Nota Burcht (Zwijndrecht) - Kaiplein*, Rapporten All-Archeo bvba 815, Temse.
- BRUGGEMAN J., VAN BUGGENHOUT J. & REYNS N. 2020: *Eindverslag archeologische opgraving Burcht (Zwijndrecht) - Kaiplein*, Rapporten All-Archeo bvba 853, Bornem.
- CELIS D. 2022a: *Archeologienota Ringpark - West te Antwerpen (wijziging van omgevingsvergunningaanvraag)*, Archeologienota van de dienst archeologie - stad Antwerpen, Antwerpen.
- CELIS D. 2022b: *Archeologienota Ringpark - West te Antwerpen. Fase 2.*, Antwerpen.
- DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2017: *Digitale bodemkaart van het Vlaams Gewest* [shapefile], <https://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/a1547a01-b9fc-40fa-a2eb-009a39c02c7b>, Vlaamse overheid, Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO), Brussel.
- DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2024: *Boring 1433-B202011-009* [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/data/boring/2024-220847> (geraadpleegd op 28/01/2025).
- DE BIE M., VAN PEER P., CROMBÉ P., VAN GILS M., VAN BAELEN A., PERDAEN Y. & DE WILDE D. 2019: *Onderzoeksbalans archeologie in Vlaanderen. Versie 1, 11/12/2008: paleolithicum*, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 124, Brussel.
- DE KETELAERE S. & PAWEŁCZAK P. 2016: *Archeologienota Burcht, Den Boomgaard*, BAAC Vlaanderen Rapport 230, Gent.
- DE KREYGER F., GENBRUGGE S. & DE LOGI A. 2020: *Zwijndrecht - Oude Gentweg*, DL&H-archeologienota, Adegem.
- DE MAESSCHALCK E. 2019: *De graven van Vlaanderen (864-1384)*, Leuven.

- DE POTTER F. & BROECKAERT J. 1877: *Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen. Derde reeks – Arrondissement St.-Nicolaas. Eerste deel: Bazel, Belsele, Beveren, Burcht, Daknam, Doel*, Gent.
- DEVALCKENEER L. 2022: *Archeologienota Antwerpen Petroleumcluster, Oostrozebeke*.
- DIERCKX L. 2024: *Nota Ringpark West te Antwerpen. Fase 2. Proefsleuven*, Antwerpen.
- GDI-VLAANDEREN 2001: *Tertiair geologische kaart (1/50.000)* [shapefile], <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/06d1a1d7-d46c-43d6-96aa-25225b57dd8b>, Vlaamse overheid, Departement Omgeving, Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO), Brussel.
- GDI-VLAANDEREN 2015: *Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM, raster, 1 m* [GeoTIFF], <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/f52b1a13-86bc-4b64-8256-88cc0d1a8735>, agentschap Informatie Vlaanderen, Brussel.
- GDI-VLAANDEREN 2024: *Grootschalig Referentiebestand (GRB)* [shapefile], <https://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/7c823055-7bbf-4d62-b55e-f85c30d53162>, agentschap Informatie Vlaanderen, Brussel.
- HEEMKUNDIGE KRING ZWIJNDRECHT BURCHT 2015: *Foto van de maand: September 2015 (Het klooster te Burcht)*, Foto van de maand [online], <https://www.heemkundezb.be/index.php/speciaalmi/130-fot-van-de-maand-september-2015-het-klooster-te-burcht> (geraadpleegd op 17/01/2025).
- JACOBS P., LOUWYE S., POLFLIET T., ADAMS R., VERMEIRE S. & DE MOOR G. 2001: *Quartaargeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad (15) Antwerpen (1:50.000)*, Universiteit Gent, in samenwerking met Haecon n.v., rapport AKQ2100/00082, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel.
- JACOBS P., POLFLIET T., DE CEUKELAIRE M. & MOERKERKE G. 2010: *Toelichtingen bij de geologische kaart van België - Vlaams Gewest: kaartblad (15) Antwerpen*, Brussel.
- MALFLIET L., HOORNE J., DE LOGI A. & VAN NUFFEL J. 2022: *Zwijndrecht - Oude Gentweg*, DL&H-nota, Adegem.
- REYNS N. 2022: *Archeologienota Burcht (Zwijndrecht) - Westpoort*, Rapporten All-Archeo 1389, Bornem.
- REYNS N. & FERKET R. 2018a: *Archeologienota Burcht (Zwijndrecht) - Kaaiplein*, Rapporten All-Archeo bvba 659, Temse.
- REYNS N. & FERKET R. 2018b: *Archeologienota Burcht (Zwijndrecht) - Kaaiplein*, Rapporten All-Archeo bvba 659, Temse.
- SCHELKENS N. 2019: *Archeologienota met beperkte samenstelling. Antwerpen, Dijkverhoging Burchtse Weel*, BAAC Vlaanderen Rapport 1159, Gent.
- VAN BAELEN A., NOENS G., TEETAERT D., SERGANT J., DEPAEPE I., DEVRIENDT I., GEERTS F., PERDAEN Y., PHILIPSEN F., RACZYNSKI-HENK Y., RYSSAERT C., VAN DER WAA M., VANMONTFORT B., VELLEMAN J., WILLEMS M., WOLTINGE I. & VANDEN BORRE J. 2022: *Zoeken naar steentijdartefactensites... of niet? Criteria*

voor de advisering van een steentijdvervolgtraject in de preventieve archeologie in Vlaanderen, SYNTAR 8, Brussel.

- VAN GILS M., CROMBÉ P., DE BIE M., PERDAEN Y., SERGANT J., DE WILDE D., VERMEERSCH P., BATS M. & NOENS G. 2019: *Onderzoeksbalans archeologie in Vlaanderen. Versie 1, 27/10/2010: mesolithicum*, Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed 129, Brussel.
- VAN HOVE R. 1997: De 'klassieke' bolle akkers van het Waasland in archeologisch perspectief, *Berichten van de Archeologische Dienst Waasland* 3, no. 283-328.
- VAN LANDEGHEM A. 1681: *Kaerte figurative van het Land van Waes, opgedragen aen den balliu en schepenen van den landen gemaakt door Van Landegem.*, Rijksarchief Gent [Figuratieve kaart], http://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=514/514_0549_000/514_0549_000_00433_000/514_0549_000_00433_000_0_0001.jp2.
- VAN NESTE T. & DE PUYDT M. 2019: *Beveren – Donkvijverstraat 2017: opgraving*, Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek 125, Sint-Niklaas.
- VAN NESTE T. & DE PUYDT M. 2020: *Sint-Niklaas – Heimolenstraat 2018: opgraving*, Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek 157, Sint-Niklaas.
- VAN NESTE T. & EVAERT R. 2022: *Archeologienota Burcht – Sint-Martinuskerk 2022: bureauonderzoek*, Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek 234, Sint-Niklaas.
- VAN NESTE T., LAUWERS B. & EVAERT R. 2024: *Nota Burcht - Sint-Martinuskerk 2023: proefsleuven en proefputten*, Rapporten van Erfpunt – team Onderzoek 284, Sint-Niklaas.
- VAN RANST E. & SYS C. 2000: *Eénduidige legende van de digitale bodemkaart van Vlaanderen (schaal 1: 20000)*, Gent.
- VANMONTFORT B. 2011: *Stellae Scaldis (Zwijndrecht)*, EPA-rapport 28, Leuven.
- VANSWEEVELT J. & MINSAR K. 2016: *Archeologienota Infrastructuurwerken Antwerpen Linkeroever – Zwijndrecht – Waaslandhaven oost Knooppunten E34/E17 en nieuwe parallelweg*, Nota van de dienst Archeologie stad Antwerpen, Antwerpen.
- VERELST D. 1990: *Geschiedenis van Zwijndrecht en Burcht. Deel 1: landschap, heerlijkheid, dorpsbestuur, bevolking, economie, ontspanning voor 1795*, Zwijndrecht.
- VERELST D. 1993: *Geschiedenis van Zwijndrecht en Burcht. Deel 2: politieke en militaire geschiedenis tot en met 1815. Kerk en parochie van Burcht. Kerk en parochie van Zwijndrecht. Kapel op het Vlaams Hoofd*, Zwijndrecht.
- VERHULST A.E. 1995: *Landschap en landbouw in middeleeuws Vlaanderen*, Brussel.
- VERWERFT B. 2018: Het Land van Beveren, product van de middeleeuwen. In: GOOSSENS C. (ed.), *Beveren – Heerlijk land aan de Schelde*, Tielt, 42-83.
- VLAANDEREN 2025: *Zwijndrecht: no regret-maatregelen*, Vlaanderen.be [online], <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/pfas-aanpak-regio-zwijndrecht/zwijndrecht-no-regret-maatregelen> (geraadpleegd op 06/01/2025).

VOCTEX 2024: *Bommenkaart*, Bommenkaart.be [online], <https://bommenkaart.be/kaart>
(geraadpleegd op 28/11/2024).